

AKO MARAMA

O TE HAHĪ KATORIKA ROMANA

KO TE

POU ME TE UNGA

O TE PONO.

Maku e ho atu ki a koe nga ki o te rangatiratanga o te rangi.

MATIU 16. 19.

KORORAREKA :

HE MEA TA I TE PĒREHI O TE WIKARIATU APOTORIKO O TE OHĒANIA
OKIHĒTARI, I TE MARAMA OKOTOPA.

1842.

tip 1 W. 78

499M

1842

AKO

34225

AKO W. 78

O. J. H. H. K. J. H. H. K. J. H. H. K.

NO. 18

FOR THE YEAR

O. J. H. H. K.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
125 WEST 47TH STREET, NEW YORK, N. Y.

RECEIVED

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
125 WEST 47TH STREET, NEW YORK, N. Y.

1842

AKO MARAMA

O TE HAHĪ KATORIKA ROMANA

KO TE POU ME TE UNGA

O TE PONO.

UPOKO 1.

KO TE KUPU O TE ATUA.

2. Uinga atu. He aha te kupu o te Atua?

Meinga mai. Ko ana wakaaro i wakaputaina e ia ki te ao, ma te waha ranei o ana kai wakaako, ma te tuhituhinga ranei o ana kai tuhituhi tapu.

WAKAMOHIOTANGA.

Ko ia te tino kupu o te Atua ko ana wakaaro; ta te mea kahore he tinana, kahore he waha, kahore he reo ki te Atua; na, he wairua anake ia. Na reira he pono, ko te reo o ana kai wakaako, ko te tuhituhinga o ana kai tuhituhi tapu, e hara i te mea pu o tana kupu, engari to ratou reo, to ratou tuhituhinga, ko nga tohu pu ano, ko nga wakapakoko o te tino kupu o te Atua, ara, o ana wakaaro. Tenei ano tetahi kupu wakarite: te tuhituhinga o te pukapuka tapu ano, ko te hiako o te kupu o te Atua; a nga wakaaro o te Atua ko te tino kupu, ko te hua hei kai wakawairua mo te ngakau o te tangata.

1. U. He aha te pai o te kupu pono o te Atua?

M. Ko te kupu pono o te Atua tetahi tino keratia hei kai wakawairua mo te wairua o te tangata; na, ko te kupu o te Atua te marama e wakarere ana i te pouritanga me te kuwaretanga o

te tangata, a e wakatupu ki tona ngakau i nga hua o te pono, o te tika me te pai me te maharatanga.

WAKAMOHIOTANGA.

Tenei ano etahi kupu wakarite kia matauria nuitia te pai o te kupu o Hehu Kerito te kai wakaora i te ao nei. Na, ko Hehu Kerito te ra wakawairua o nga wairua o nga tangata. Ko tana kupu te marama mahana e wakatupu ki te ngakau o te tangata tika i nga hua o te ora tapu, ara, i te pono, i te pai. Tenei atu ko to te tangata wairua e rite ki tetahi mara, e tupu ki te pai ma te keratia o te Atua; a te keratia ko te ua wakawairua mo te mara o te ngakau.

Na, ki te kahore te marama me te mahana o te ra, a ki te kahore hoki te ua o te rangi, ka waiho nga mara o te ao ki te pouri, ki te makariri me te pakeke; a e kore rawa e ahei te mara te wakatupu i nga mea kai; na, ko te mara mate ia. Waihoki ki te kahore te kupu o Hehu Kerito, ara, ki te kahore te marama mahana o tana kupu, me te ua o te keratia, na, e noho te wairua o te tangata ki te pouri, ki te ngoikore me te pakeke o te ngakau.

Otira ki te mea e tukua mai ki te mara te marama me te mahana o te ra, me te ua o te rangi, ka hari te wenua, e ahei ana te wakatupu i nga hua tini tini mo te ora o te tangata. Waihoki ki te mea e tangohia e te tangata te kupu a Hehu Kerito, na, ka wakamaramatia ai te wairua, ka hari, ka kaha te ngakau te wakatupu i nga hua o te pono me te pai, o te mariretanga me te atawai, o te tikanga me te maharatanga, ara, i nga hua katoa o te ora tapu. Na reira he tika ana wakaaro, ana korero, ana mahinga katoa. Koia he nui te pai o te kupu o te Atua mo te tangata. Na, ki nga iwi e tango ana i taua kupu he nui te marama, he nui te atawai, he nui te painga, na, ka wakapaingia ai ratou e te Atua ano.

Tena atu, he nui te pai na te kupu pono o te Atua mo te ora tapu o te tangata; otira he nui hoki te pai o taua kupu mo tenei ora ano. Ta te mea ano ka wakamaramatia te wairua o te tangata i taua kupu, ka riro ki a ia te maharatanga, na, ka wakahangia ai hoki kia ahei ia te wakaaro tika, te matau tika i nga mea tini tini o te ao nei, i nga mahi pai mo te tinana, ara, mo te ora nei. No hea hoki te matau kaha o nga iwi pakeha i tawahi; na, e ahei ana ratou te mahi i nga mea pai tini tini mo te tinana? Na, na te kupu o te Atua i wakakaha ai ki to ratou wairua. Koia atu he nui te pai o te kupu o te Atua mo te tangata. Otira ki nga iwi e kore e tango i taua kupu, he nui te pouritanga, he nui te kuwaretanga, he nui nga kino, ara, he nui te tahae, me te puremu, me te korero teka, me te riri, me te tutu, me te wawai, me te taua, na, ko nga kino a Hatana e kaha ki reira.

2. U. I hea e takoto noa koia o to te Atua kupu katoa ahakoa korerotia kautia, ahakoa tuhituhia?

M. Ki te Hahi Katorika Romana; ko te Hahi ia hei pou, hei unga o te pono. Ka oti hoki a Hehu Kerito te ho mai ki a ia i nga taonga tapu katoa mo te ora tapu o nga tangata, e mea ana ia ki tana apotorotanga; haere ra koutou, wakaakona nga tauwi, ho atu ki a ratou i te ako i nga mea katoa i ho atu nei e au ki a koutou mo ratou. Koia ki te Hahi Katorika Romana e takoto ana te kupu katoa o te Atua.

1. U. Ko te hea ingoa i ho atu ai ki to te Atua kupu e korerotia kautia ki te waha o ana kai wakaako?

M. Na, ki ta te korero tawito o te Hahi o Hehu Kerito, ka huaina tena ko te Teratihiona.

WAHI I.

KO TE TERATIHIONA.

2. U. He aha te Teratihiona?

M. Ko te kōpu o te Atua, ara, ko ana wakaaro kihai i tuhituhia ai ki te pukapuka tapu, na, ko ana wakaaro i wakaputaina e ia ma te waba o ana kai wakaako tapu, a tukua iho ki te ako reo o tana Hahi, a ki te maharatanga o te nuinga o nga keritiano.

1. U. Me pehea ka puritia ai te Teratihiona, i te huringa o nga tau o te Hahi, a me pehea e kitea ai ia aianei?

M. Ka puritia tonutia te Teratihiona ki te maharatanga o te nuinga o nga keritiano o te ao, ki te tukunga korero o ratou, ki te ako o nga kai tiaki o te Hahi; ki te wakapuakinga o te nuinga nei o nga keritiano; a ko te Teratihiona te mea i tuhituhia hoki ki te aroaro o nga tauwi, i nga pukapuka tini tini. Koia e takoto noa ano te Teratihiona kia kitea ranei, kia rangona ranei e nga tangata.

2. U. He pono, kihai koia te kupu katoa o te Atua i takoto noa i roto i te pukapuka tapu?

M. Koia he pono tenei ki ta te pukapuka tapu ano, e mea ana ia : *e tini atu nga mea miharo i meinga e Huhu ki te aroaro o ana akonga, a kihai nei i tuhituhia i taua pukapuka, (hato Hoane 20. 30.)*

Tenei atu tetahi kupu ki ta hato Pauro (2. Teharonika. 2. 14.): *Kia tu koutou, e teina, puritia e koutou nga tukunga korero, ara, nga Teratihiona, i wakaakona ai koutou, ki te kupu ranei, ki o matou tuhituhinga ranei.*

Koia ki ta nga kupu nei ritenga, e tini tini te kupu o te Atua kihai i tuhituhia mai ki te pukapuka tapu; engari ko te mea ia i tukua mai ai ki te taringa o nga tangata, a puritia tonutia iho ki to ratou maharatanga, a ka riro kia penei tena ki nga iwi

X Whak haka this to do with things done after Christ's

katoa ma te tukunga korero , ara , ma te Teratihiona.

2. U. Kia kitea mai aianei tetahi o nga kupu o te Atua kihai i tuhituhia ai ki te pukapuka tapu?

M. Na , ko te ture o te Atua nana i wakarite kia mahuetia te ra tapu tawito , ara , ko te hapati , a kia tangohia ai te ra tuatahi o te wiki hei ra tapu tika mo nga tangata katoa o te ao. Ko ia te ture nui o te Atua i meinga mai e Hehu Kerito ; a kihai tena i tuhituhia ai ki te pukapuka tapu , engari ko te mea tena e kitea nuitia ki te Teratihiona.

1. U. He tini tini pea nga wakaaro o te Atua kihai i tuhituhia ai ki te pukapuka tapu ?

M. Ae , he tini tini ki ia hato Hoane me ta hato Pauro kupu kua rangona inaianei. Otira haunga tera ; na , he tini tini hoki nga wahi o te pukapuka tapu e wakauaua nei ki te matau o te kai titiro i te tuhituhinga kau ; na , e kore e kitea e ia te ahatanga me te peheatanga o nga wakaaro o te Atua , i tera wahi , i tera wahi o taua Pukapuka. Otira ma te tukunga korero , ara , ma te Teratihiona ka riro ki te nuinga o nga iwi Keritiano te matauranga i te peheatanga me te ahatanga o te kupu katoa o te Atua. Koia he tini tini nga wakaaro o te Atua kei te pukapuka tapu , e kitea ana ki te Teratihiona ; ara , aua wakaaro ko nga mea no te Teratihiona hoki.

1. U. E pai te ako o te Teratihiona ki te aha ?

M. Na , 1°. e pai te ako o te Teratihiona kia kitea ai e nga tangata nga kupu tini o te Atua e tika nei ki te wakaponotanga , ara , ki te ora tapu o nga tangata ; kia penei te kupu o te Atua kia wakatapua te ra tuatahi o te wiki hei ra tapu.

2°. E tino pai hoki te ako o te Teratihiona kia wakamatauria tikatia e nga tangata to te pukapuka tapu wahi tini tini e wakauaua nei ki te matau o te kai titiro.

3°. E pai te Teratihiona kia wakahokia nga korero wakahe , ara , nga ako hou e hara no te Atua. Koia e pai te Teratihiona kia kitea te pono , a kia mahuetia te henga.

4°. Tena atu, e pai te Teratihiona kia puritia tikatia te puka-puka tapu ano, a kei wakaputaina kētia tena e te hunga kuware ranei, e te hunga mauahara ki te ako o te Hahi Kotahi o Hehu Kerito.

1. U. Me pehea e wakamatau ana te Teratihiona i to te puka-puka tapu wahi tini tini e kore e takoto noa ki te matau o te tangata?

M. Na, me he mea ko tetahi kai titiro e kore e matau ki tetahi wahi o te pukapuka, na, e kore ia e kite ai i te tikanga o te wakaaro o te Atua; ta te mea e kore e ki mai te pepa o te pukapuka ki te tangata e kore e matau. Otira ko te Teratihiona e ahei te ki mai ki a ia me te wakamatau ki a ia i te tikanga o nga kupu e kore e matauria nei e ia. Ta te mea e takoto noa nga kupu o te Teratihiona kei te wakaaro o te nuinga o nga Keritiano o te ao, e korero ana ratou ma o ratou komiti nui, i huaina ko nga *Konihiria*, a ma te waha hoki o o ratou kai tiaki e wakaako ana ki to ratou ingoa, ara, ki te ingoa o Hehu Kerito hoki, i nga wahi katoa o te wenua. Koia te Teratihiona ko te kupu o te Atua e wakapuakina ano e te nuinga o nga Keritiano; ko te Teratihiona hoki te pukapuka tapu ora, e ki ana ki nga tangata o te ao. Otira te pukapuka tapu kau ko te tohu o te kupu o te Atua e wakapuakina e te pepa, e te tuhituhinga e kore e ki ki te hunga e kore e matau ki a ia. Koia e rangi te Teratihiona i te pukapuka kau. Heoi, ko te Teratihiona e takoto ana ki te wakaaro, ki nga pukapuka hoki o te nuinga o nga Keritiano. Koia te nuinga o nga Keritiano ko te nohoanga me te unga o te kupu o te Atua.

2. U. Kei a wai te nuinga o nga Keritiano?

M. Kei te Hahi Katorika Romana, ara, ko te Hahi Katorika Romana te nuinga ano o nga Keritiano.

2. U. Na reira he pono koia, ko te Hahi Katorika Romana te nohoanga me te unga, me te waha o te kupu katoa o te Atua?

M. Ina. Koia hoki tenei te ture o nga Apotoro : kia rite to

nga tangata wakaaro ki ana, i nga mea o te wakaponotanga : na, wakaponohia ra te Hahi Tapu Katorika, e wakaako taahi ana ma te Teratihiona me te pukapuka tapu.

4. U. Me pehea e wakahokia ki te Teratihiona nga ako he o nga Hahi Hou, a me pehea hoki e wakakite te Teratihiona i nga mea pono ranei, i nga mea teka ranei o nga ako tini ke i te kupu o te Atua?

M. Ko ia te tikanga : ma te Teratihiona e kitea nuitia te wakaponotanga no nga tau katea, no te wenua katoa, ara, no te nuinga o nga Keritiano o te ao. Na, ko nga ako e rite ki taua wakaponotanga, e kore e he, engari e pono ratou. Otira ko nga ako e kore e rite ki taua wakaponotanga, e kore e pono, engari e he ratou, ahakoa e ahua ratou he ritenga o te tuhituhinga o te pukapuka tapu e kore e ki. Na, e rangi te Teratihiona ko te pukapuka e ki, ko te pukapuka ora ia.

4. U. Otira ki te mea e tohe te kai korero he ki nga kupu tini tini kia wakahokia te kupu mahara o te kai korero pono, me pehea e ahatia ai te ki atu o te kai korero pono?

M. Na, ko ia tana kupu nui e kore rawa e ahei kia wakahokia tikatia; e rangi mo nga tangata tika katoa, te kupu o te Atua ki ta te nuinga o nga Keritiano o te ao, i te ako hou o te itinga o etahi atu. Ta te mea te nuinga o nga Keritiano ko te Hahi Tapu Katorika; me wakaponohia te Hahi Tapu Katorika. Koia te kupu toa o nga apotoro : ko ia hoki te kupu e ahei te wakamutu i nga wawai katoa i te kupu o te Atua. Heoi he tino kuware te tangata e kore e wakarongo ki nga kupu marama nei. Koia kei ki atu te tangata mahara ki a ia, waiho ia ki tana wakaaro, me inoi atu ki te Atua mona kia tohungia ai ia.

4. U. Me pehea e tino tika te Teratihiona kia puritia tonutia te tikanga o te pukapuka tapu?

M. Na, e puritia tonutia te tikanga o te pukapuka tapu ma te wakarite i tona tuhituhinga me tona ritenga nonaiane ki tona tuhituhinga me tona ritenga no mua, ara, ki tona tuhituhinga e

tohutia e te Teratihiona o te nuínga o nga keritiano, mea ano ma o ratou minita nui : ka rite taua tuhituhinga nonaianeí ki te tuhituhinga tawito. Koia ki te kahore te Teratihiona, e kore e ahei te tangata te wakapono tika ki te pukapuka tapu hei kupu o te Atua. Koia e tino tika te Teratihiona kia puritia tonutia te tikanga o te kupu o te Atua. Koia atu te Teratihiona ko te kai korero ora o te Atua ki nga tangata o te ao, ara, ko te Teratihiona te pou me te unga o te pono. Heoi e rangi te takoto noa o te kupu o te Atua ki te Teratihiona, ara, ki te ako o te Hahi Katorika Romana, i te takoto noa o taua kupu ki te pepa o te pukapuka tapu ano.

WAHI 2.

KO TE PUKAPUKA TAPU.

1. U. Ko te hea te ingoa o te Pukapuka Tapu?

M. Ko te Piperia ki te reo tawito, a ki tetahi reo ke, i Nuitirene, ko te Paipera.

1. U. E hia nga wahi o te Piperia?

M. E rua wahi nui o te Piperia : na, ko te wahi i tuhituhia i mua i te taenga mai o Hehu Kerito ki te wenua, a ka huaina tena, ko te Pukapuka Tapu Tawito, ara, i Nuitirene, ko te kawenata tawito.

Otira ko te wahi i tuhituhia ai ki muri i te taenga mai o Hehu Kerito ki te wenua, ka huaina ko te Pukapuka Tapu Hou, ara, i Nuitirene, ko te Kawenata Hou.

1. U. E tini pea nga wahi o te kawenata tawito?

M. Ae, e tini ana wahi; ka tini hoki nga kai tuhituhi tapu i tuhituhi ai i te kupu o te Atua ki roto ki a ia. Ko nga Porowete ratou me etahi tangata atu i whiriwhiria ai e te Atua kia tuhituhi hoki ratou.

1. U. E tini hoki pea nga wahi o te Kawenata Hou?

X Then "Tradition" and "The Roman Catholic Church" are synonymous expressions. vide

M. Ac ra , e tini hoki aua wahi ; ko te pukapuka ia i tuhituhia ai e nga Apotoro me etahi akonga atu o Hehu Kerito.

2. U. He aha te pukapuka tapu katoa ?

M. Ko te tuhituhinga hei tohu o te kupu o te Atua , ara , o ana wakaaro.

WAKAMOHIOTANGA.

Na , ki nga pukapuka katoa e toru mea ano e tika kia wakaaroa e te tangata : na , ko te tuhituhinga , ko te reo me nga wakaaro e tohungia nei e te reo tuhituhia. ko te reo hoki te mea hei tohu o nga wakaaro , ara , ko te mea e wakuputa i nga wakaaro o te kai korero. Otira te tuhituhinga ko tetahi mea mangumangu hei wakapakoko , hei tohu o te kupu reo. Ta te mea te tuhituhinga ko nga kupu reo ano e takoto ana ki te pepa , a e kitea ana e te kanohi. Na , ko te kupu reo kau te mea e pa ki te taringa ; ano ka takoto te reo ki te tuhituhinga , ka kitea ia e te kanohi o te kai titiro. Koia ma te tuhituhinga e kitea te kupu reo , a ma te kupu reo e kitea te wakaaro o nga tangata. Na , ko te wakaaro te mea wakawairua hei hua mo te wairua , a te tuhituhinga ko te reo pepa hei tohu , ara , hei hiako o te wakaaro , te hua.

Koia te tuhituhinga o te Pukapuka Tapu, ko te tohu, ko te hiako o to te Atua wakaaro te hua tapu mo te ora tapu o nga tangata , ara , te kai wakawairua mo te wairua o te tangata kia ora ai i te pono , i te tika , i te pai. He kai ano hoki to te wairua , he kai ano to te tinana. Na , ko nga mea maori e tupu ana i te wenua , ko nga mea ia hei kai mo te tinana. Otira e rua mea ano ki nga hua o te wenua , na , ko te hiako me te mea kai o roto : ara , ko te hiako te tohu o te mea o roto ; a te mea o roto ko tetahi kiko ano hei kai mo te tinana.

Tenei ano he kupu wakarite : wakaaroa kikonei te mereni ; he kai reka ia. Na , e rua mea ki te mereni , ko tona hiako , me

tona kiko i roto. Otira kahore te hiako hei kai, engari ko te kiko i roto. Waihoki e hara te kai wakawairua o te kupu o te Atua i te tuhituhinga mangumangu, i te pepa, i te takai papai ranei; engari te wakaaro o te Atua ko te tino kupu o te Atua ia, ara, ko te kai tino pai mo te wairua o te tangata.

Tena atu, e wakarite hoki te pukapuka tapu ki tetahi pereti kai, ki te kete kai ranei. Na, e hara te pereti i te mea kai, engari ko te mea o roto. A ki te mea he mea hiriwa, he mea kou-ra te pereti, ko ia ko te mea papai ia, otira e hara i te kai taua pereti kau; e kore hoki te tangata e ora i te kete o waho, engari i te kai o roto. waihoki e kore te wairua e ora i te pepa, i te tuhituhinga o waho o te pukapuka, engari i te mea o roto, na, i te tino kupu o te Atua, ara, i ana wakaaro e kawea ana e te tuhituhinga.

tena hoki, e tini tini nga ahua o nga kete kai, o nga pereti ranei hei kawea i te kai. Waihoki e tini nga ahua o te reo me te tuhituhinga o te pukapuka tapu hei kawea ki nga tangata i nga wakaaro o te Atua. Ka tuhituhia hoki te pukapuka tapu ki nga reo ke tini tini o te ao, otira he kai kotahi, na, ko nga wakaaro o te Atua mo te ora tapu o te tangata. Na, i nga iwi katoa Katorika Romana ko te pukapuka tapu ka tuhituhia ranei, ka korerotia ranei ki te ako, kia matauria ai nga wakaaro o te Atua, te mea tino pai. Na, ko te pukapuka e ho mai i te tuhituhinga hei pereti kai; a ko te Hahi Katorika Romana e tuwa ana ma tana ako Teratihiona i to te Atua wakaaro hei tino kai mo te wairua o te tangata. Koia ko te kai tiakitanga o taua Hahi te kai tuwa i nga mea katoa o te ora tapu. Heoi, e rangi te kai i te pereti; koia e rangi te ako o te Hahi i te tuhituhinga o te pukapuka tapu ano.

2. U. He aha te kai titiro i te Pukapuka Tapu, ki te mea e kore ia e kite i nga wakaaro o te Atua?

M. Ko te tangata ia e kai ana i te hiako kau o te hua, a e waiho i te kiko ano o te hua.

2. U. He aha te tangata e kore e matau i te tuhituhinga o te pukapuka tapu, a e wakarongo tonu ana ki te ako Teratihi-ona o te Hahi Katorika Romana?

M. Ko te tangata ia e waiho i te hiako o te hua, a e kai ana tona wairua i te tino hua o te kupu o te Atua, ara, i ana wakaaro.

2. U. He aha te tangata e wakaako ki nga iwi i te pukapuka tapu, ahakoa e kore ia e matau i nga wakaaro o te Atua i roto i taua pukapuka?

M. E tino he tana ritenga; ko te tangata ia e tuwa ana ki nga iwi i te hiako kau o te kupu o te Atua, a e kore ia e ho mai i te tino hua o te kupu ki nga akonga; engari e ho mai ia i te kai wakapirautia e ia ano.

4. U. He aha te kai tuhituhi mana e wakaputaia ketia te tuhituhinga o te pukapuka tapu?

M. E penei ia me te tangata e wakakino i te hiako o te hua kia kainga pirautia e nga tangata. Mo reira ka nui te riri o Hehu Kerito ki a ia; ta te mea ka wakakinoa te tuhituhinga o tana kupu. Koia e kino taua hunga i te rangatiratanga o tana Hahi.

4. U. He aha te kai wakaako ahakoa e kore e wakakino ki te tuhituhinga o te pukapuka tapu, na, e wakaputa ke ia i nga wakaaro o te Atua e takoto nei i roto i taua tuhituhinga?

M. E tino hara tana mahi; na, e hara tana ako i to te Atua; engari ko te ako wakahe tana. Koia ko te tangata ia e kawe ana ki te pereti tika, i te kai noa, ara, i te kai wakamate. Mo reira e tino nui te riri o te Atua ki te tangata penei; he tangata kohuru ia i nga wairua o nga tangata. He mahi a Hatana tana mahi. Ko Hatana hoki te Anahera tino wakahē ki nga tangata me tino wakakino ki to te Atua kupu.

4. U. E mate ana pea nga tangata katoa ki te matau i te pukapuka tapu katoa, ara, i te Piperia, kia wakaorangia ai?

M. E kore: kihai hoki tetahi ture i meinga mai e te Atua kia

matauria katoatia te Piperia e nga tangata katoa.

WAKAMOHIOTANGA.

Na, i te Piperia e tini nga ingoa tangata, nga ingoa kainga me nga ingoa o nga wakatupuranga; na, e tini hoki nga mahi o nga Hurai inamata i meinga ai e te Atua kia meatia e ratou anake; otira ko nga mea ra katoa kihai i meingatia e te Atua kia matauria ai e te hunga katoa o te ao kia wakaorangia ai, ara, kia rite to ratou wakaponotanga. Na, etahi mahi ano to Topia, etahi mahi ano to tera Pateriaka, to tera tangata, to tera tangata i tuhituhia ai i te Piperia. Otira ki te mea e kore tetahi keritiano e matau ai ki aua mea katoa, me ka tino matau ia ki a Hehu Kerito, ki nga pono nui o to te Atua kupu, ki ana tino mahinga, ki ana ture, ki tana Hahi, na, ka rite ai tana wakaponotanga.

2. U. Me pehea e tika ai te ritenga o te tangata ki te Piperia?

M. Na, 1° kei wakahe ia ki tetahi kupu o taua Pukapuka; 2° kia wakahonore ia ki nga wakaaro o te Atua e takoto ana, e ngaro ana kei te tuhituhinga; 3° kia wakarongo ia ki te Teratihiona o te Hahi Take Katorika Romana, mo te matau wawe ki nga pono nui e tino tika ki te wakaponotanga, a mo te matau hoki i nga mea e wakaauaua nei ki te matau o te tangata.

1. U. Ho mai tetahi ritenga tino tika kia matauria nga wakaaro o te Atua, i korerotia ranei, i tuhituhia ranei ki te Piperia?

M. He ritenga pai iti te titiro i te Piperia ki te matau i nga wakaaro o te Atua, ara, i te ako pono o te wakaponotanga; engari te ako Teratihiona o te Hahi Katorika Romana, e wakaako ana ma te waha o ana kai wakaako: ko ia te ritenga tino tika, tino pai ki te matau i nga wakaaro o te Atua.

WAKAMOHIOTANGA.

Na, ma te ako o nga kai wakaako tika o te Hahi Katorika Ro-

*From this "Engari" to be correct
the Holy Roman Catholic Church - and her tra-
dition better than God's most blissed
word!!*

Why is the remainder of the verse
omitted? — Ko te wakarongo i
na te kupu o te Atua. This is
enough — surely.

13

mana, e wakamaoritia tikatia te kupu o te Atua. Ko te kai
wakaako hoki e ui atu ki nga akonga, a e ki mai nga akonga
ki te kai wakaako; na, ma reira e tangohia tahitia ana e nga
akonga nga wakaaro o te Hahi, nga wakaaro o te Atua ano e
noho nei kei a ia i nga ra katoa, tae noa ki te wakamutunga o
te ao.

Koia na Hehu Kerito i tono atu ai ki nga tino kai wakaako o
tana Hahi kia penei: *haere ra koutou ki te wakaako*. Na, kihai ia
i mea mai: *haere ra koutou* kia wakatirohia nga pukapuka ki
nga tangata. A e pono hoki kahore ano i puta ai te Kawenata
Hou tae noa kia wakaraitia e nga Apotoro te wakaponotanga
ra te wenua katoa i matauria nei i aua ra. Koia hoki tenei kupu
o hatu Pauro ki te hunga o Roma 10. 17. *na te wakarongo te wa-*
kapono. Na, kahore na te tirohanga kau i nga pukapuka, i te
Piperia.

2. U. Ma te aha e matauria wawetia ai e te tangata nga pono
e tino tika ki te wakaponotanga?

M. Ma te pukapuka ora o te Teratihiona, e wkapuakina ana
e te ako o te Hahi Katorika Romana, ko te tangata e matau wa-
we i nga pono tika ki te wakaponotanga. Na taua Hahi hoki
matau rawa ki te kupu katoa o te Atua, e whiwhiri i nga pono
nui nei no roto o te pukapuka kia riro wawe ia ki nga akonga.

Otira kia nui hoki te hiahia o te tangata ki te pono, ki te
tika; kia inoi atu ia ki te Atua; kia mahue ia i nga tino hara,
me mahi pai ia, ara, kia pai ia ki te wakarongo ki te ako o te
Hahi, a ka hohoro mai te matau ki a ia.

WAKAMOHIOTANGA.

Me he mea e rapu te tangata i nga pono nui o te Atua ki te
Pukapuka Tapu kau, ka roa ai tana mahi, me tona wakapora-
rurarutanga, e kore ia e kite pea i te tikanga o te kupu tapu,
tae noa ki tana matenga rawa. Otira ki te mea e wakarongo ai

Prove from Scripture that Christ
did not sanction — rather does not
sanction his Church — his people to be
taught by reading his word.
+ well, may you say perhaps.

ia ki te ako o te Hahi Katorika Romana, ka whiriwhiria wawetia mona nga pono katoa e tika kia rite te wakaponotanga. Koia e tini tini te hunga e kore e matau ki te titiro i nga pukapuka, kua oti wawe to ratou wakaponotanga ki te ako kau o te pukapuka ora ko te Teratihiona o te Hahi Katorika Romana. Waihoki e tini te hunga e matau tonu ki te titiro i te pukapuka tapu, kua noho kuware kahore e matau ratou i nga pono nui e tika ki te wakaponotanga; kihai to ratou wakaaro i rite, na te mea kihai ratou i pai ai ki te wakarongo ki te ako o te Hahi, te pukapuka ora. Koia e nui pea to ratou matau ki nga ingoa me nga mahi o te Kawenata Tawito, o te Kawenata Hou ranei, otira e kore ratou e tino matau ki a Hehu Kerito, ki ana kupu nui, ki ana ture kia rite to ratou wakaponotanga.

2. U. Ko te hea pono o te kupu o te Atua e tino tika ki te wakaponotanga?

M. Na, e kore aua pono e tini rawa. Tenei ano etahi : ko te Atua kotahi pu i ona hunga tokotoru, na, ko te Matua, me te Tamaiti, me te Wairua Tapu; ko te hanganga i te ao nei e te Atua; ko te hanganga hoki i a Atama raua ko Ewa; ko te takanga o Atama ki te tino hara i wakakino ai ki nga tangata katoa o te ao; ki te wakakikokikotanga me nga mamae me te matenga rawa o Hehu Kerito te Tamaiti o te Atua, te kai wakaora i te ao nei; ko nga pono o te tuhituhinga o nga Apotoro, ko te Himeporo tona ingoa; ko nga ture o te Atua me tana Hahi; ko nga Hakerameta me nga ritenga tapu mo te ora tapu, na, ko te inoinga me te keratia; tena, ko te ora o te iweri mo te hunga kino; ko te ora tonu o te Rangi mo te hunga pai; ko ta Hehu Kerito Hahi Pono hei nohoanga, hei kai wakamohio, hei Take o te kupu katoa o te Atua; a ko etahi pono atu ma te Hahi e wakamataua ana ki nga tangata.

WAKAMOHIOTANGA.

Ko ia etahi o nga pono e rite ai te wakaponotanga. Na, e kore

ratou e kitea wawetia ki te Pukapuka Tapu kau , ara , ki te kahore te ako reo , ki te kahore te ako o te Teratihiona o te Hahi. Otira ko aua pono e kitea wawetia e te tangata ki te ako kau o te Hahi , te Pukapuka Tapu ora. Koia atu e rangi te ako o te Hahi i te Pepa , ara , i te pukapuka tapu ano.

2. U. Ma wai e ho mai te ako o te Hahi te pukapuka tapu ora?

M. Ma nga kai wakaako o te kai tiakitanga o te Hahi Katorika Romana. Koia hoki e rangi taua ako i te pukapuka tapu ano.

WAKAMOHIOTANGA.

Na , kia kitea te hunga e pirangi kau ki te titiro i te pukapuka tapu , a kia kitea hoki te hunga e wakarongo tonu ki te ako ora o te Hahi Katorika Romana. Ko wai o ratou e matau nui i nga pono tino tika ki te wakaponotanga? ko ia te hunga matau noa iho , ko te hunga e wakarongo tonu ki te ako o te Hahi Katorika Romana.

2. U. Otira te pukapuka tapu pea ko te kupu o te Atua , a te ako o te Hahi Katorika Romana ko te kupu a te tangata?

M. Tenei ano te tikanga : te pukapuka tapu ko te tohu ano o te tino kupu , na , o nga wakaaro o te Atua ; a te ako o te Hahi Katorika Romana ko aua wakaaro ano e wakamatauria nei , e wakamaoritia nei ki te reo tangata me te pukapuka tapu hoki , ka tuhituhia ki etahi reo tangata. Koia e wakamohiotia ana e taua Hahi te pukapuka tapu ano ; na , e rangi te wakamohiotanga ki taua pukapuka i taua pukapuka ano e kore e kitea tona tikanga i nga wahi tini tini nona.

WAKAMOHIOTANGA.

Ko te ako o te Hahi Katorika Romana , te ako o te Teratihiona , o te pukapuka tapu hoki , ara , o te kupu katoa o te Atua. Otira ko te pukapuka tapu kau , he mea pepa , na , ko te mea e

ho mai ki te kanohi o te tangata i te tuhituhinga o te kupu o te Atua. Tena ko tenei ko te Hahi Katorika Romana e ho mai ki te tangata i nga wakaaro o taua kupu. Koia atu e rangi te ako o taua Hahi i te tuhituhinga o te pukapuka tapu ano.

1. U. E mea ana'pea te Hahi Katorika Romana, ko te pukapuka tapu katoa e wakaauaua ki te matau, he mea pouri katoa pea ia?

M. Kahore kia penei te korero o taua Hahi. Engari e mea ana ia; e tini nga wahi o te pukapuka tapu e takoto noa ki te matau; otira e tini hoki ana wahi e pouri, ki ta hato Petera kupu, i te rua o ana tuhituhinga 3. 16. ko ia tona : *etahi mea ano e wakaauaua ki te matau hei nga tuhituhinga tapu a hato Paro, e wakaiputaia ketia nei e te hunga kuware e kore e u, ko ia he mea ki to ratou mate.*

WAKAMOHIOTANGA.

Ahakoia e pouri nga wahi tini tini o te Pukapuka Tapu, na, e nui tana pai : na, e pai ia kia puritia takotoria nga tohu o to te Atua kupu; kia tirohia e nga tangata ana wahi e marama ai; kia mahara ratou ki nga kupu o te Atua e takoto ana i aua wahi, a kia mahara hoki ratou ki nga kupu o ana wahi pouri i wakamohiotia ai i te ako reo ranei, i te ako pukapuka ranei o te Hahi Katorika Romana. Ka tini hoki ana ako pukapuka hei wakama-tau ki te kupu o te Atua, ara, ki te Teratihiona, ki nga wahi pouri hoki o te Pukapuka Tapu. Waihoki e tini tini nga pukapuka ako na nga Hahi hou Watiia e wakahe nei ki te kupu o te Atua, ki te Pukapuka Tapu hoki.

1. U. Ki te mea e kore e papai te pepa o tetahi pukapuka ako, ki te mea hoki e kore e tika tonu te tuhituhinga, ara, te korero maori i roto; otira e tika tonu te ako; e ahei hoki nga tangata te kite i nga wakaaro tika o te kupu o te Atua ki taua tuhituhinga, e aha na tenei?

M. He pukapuka ako tino pai tenei. Ko te akonga hoki e tangō i roto i a ia i te hua o te ora tapu, ara, i nga wakaaro o te Atua. Heoi ano te mea e kore e papai rawa, ko te tuhituhinga, na, ko te pereti, otira ko te kai i roto i a ia e tino pai. A e hāra te ora i te pereti, engari i te mea kai e takoto ana i roto.

1. U. Ki te mea e papai te pukapuka me tika tonu te korero maori i roto; otira e kore e rite te ako i roto ki ta te Atua kupu, ara, ki tana wakaaro, ka aha tenei?

M. Ko nga mea o waho o taua pukapuka; ara, ko te pereti e papai, otira ko te kai o roto e kino; e kore hoki e ora te wairua o te tangata i ta te Atua kupu, i wakakinoa, i wakaputaia ketia ai e te tangata.

WAKAMOHIOTANGA.

Tupato ra nga tangata ki to te Atua kupu. Na, kia tuhituhia tikatia te Pukapuka Tapu, a kia wakaaroa tikatia hoki ia. Na Hehu Kerito hoki i mea mai: *ko te tangata e wakakino ai ki tetahi o anei korero nonohi rawa*, ara, ki tetahi o ana kupu, a ka pena ai te ako ki nga tangata, ko ia te tangata iti rawa, ara, tino kino, i te ra, otira o te rangi, na, o tana Hahi e arahi i nga tangata ki te rangi. Ko ia tetahi kupu nui o Hehu Kerito, he kupu wakamataku ki nga tangata, kei wakakinoa te ako o te Atua. Otira te kai wakaako e akona tikatia i te rangatiratanga o te rangi, ara, i te akoranga o te Hahi, ka rite ia ki tetahi matua, e tuwa nei i tona toa taonga i nga mea hou, i nga mea tawito, ara, i te kupu katoa o te Atua e tika ki te ora tapu o te tangata. (Mateo 13. 52.) Koia nga kai wakaako o te Hahi Katorika Romana ko nga matua tapu hei ho mai ki nga tangata i te kupu pono o te Atua. Mo konei ra kia tupato nga tangata ki nga kai wakaako he kei wakaputaia ketia te ako o te kupu o te Atua.

A kia tino mahara hoki te tangata ko te ako ki ta te tuhituhinga kau o te pukapuka tapu, a e hāra i ta te Atua wakaaro, ko

te ako he ia. Otira ko te ako ki ia te Atua wakaaro, ahakoa ho atu ki te kanohi ma te tūhithinga, ahakoa ho atu ki te taringa ma tetahi o nga reo tini ke o nga iwi, na, ko te ako ia e tino pono, ara, e tino pai.

2. U. Ki a wai i te Hahi o Hehu Kerito ka ho atu te pukapuka tapu me te kupu katoa o te Atua kia wakaakona ai nga tangata katoa?

M. Ki nga Apotoro anake, ki o ratou wakaoranga ake pono, e mea ana a Hehu Kerito ki a ratou katoa : *haere ra koutou kia wakaakona nga iwi katoa.*

WAKAMOHIOTANGA.

Ko ia te ture a Hehu Kerito ki ona Apotoro me o ratou wakaoranga ake pono, kia wakaako ratou i tana kupu; a taua ture ko te ture marama hoki ki nga iwi katoa o te ao kia wakarongopu ratou ki nga Apotoro i tonoa e Hehu Kerito, me nga kai tiaki tapu i tonoa e nga Apotoro, e o ratou wakaoranga ake i tetahi, i tetahi.

Tena atu, taua ture ko te ture tika mo nga hunga katoa kei kaiponutia te pukapuka tapu me te kaha mo te wakaako, ara, kei mahi tapu tetahi hunga i te kahanga kore o te apotorotanga o te Hahi Katorika Romana nona te Pukapuka Tapu.

2. U. He aha te kino o te hunga e tango ana i te mahi wakaako ki te kahanga kore o te apotorotanga o te Hahi Katorika Romana?

M. Na, he tahaetanga tena o te Pukapuka Tapu, o te mahi ako; na, tena ko te mea kino ki te ture o Hehu Kerito i mea ai kia rangona putia tana Hahi pono pu me henga kore, i wakahangia tikatia e ia hei wakaako ki nga iwi katoa, ki te hunga katoa; a e noho ana ia kei a ia i nga ra katoa tae noa ki te mutunga o te ao.

1. U. He aha te mea e tukua iho na te tahaetanga i te mahi

wakaako?

M. E kore te Atua e wakapai ki tana mahi. Nana hoki i mea ai : aua koe e tahae. Koia mana e wakatika ai ki taua hunga ; e waiho ana i a ratou ki te ngoikore o to ratou ngakanu, ara, e waiho hoki ia i o ratou kai wakaako ki to ratou wakakake, ki nga ara o te he, a e waiho atu ia i o ratou akonga ki te mahi hara, ki te pouritanga, ki te tutu, ki te kino. E kore hoki a Hehu Kerito e noho kei nga kai wakaako pena, kei nga akonga pena. Koia e kore ratou katoa e kite i nga wakaaro o te kupu o te Atua, o te Pukapuka Tapu. Na, e matau ana pea ratou ki tetahi o ana wahi, a e kuware hoki ratou i tetahi wahi atu nona; koia e puritia pea tetahi pono e ratou, e mahuetia hoki tetahi atu, e wakaputaia ketia tera wahi, tera wahi o taua pukapuka; na reira kei a ratou, ara, kei to ratou ako, etahi mea e pono, etahi mea e teka, etahi mea e pono, etahi mea e teka, e kino. Na, nga mea pono o to ratou ako ko nga mea ano o te Pukapuka Tapu, ara, o te ako o te Hahi Katorika Romana; a o ratou mea teka ko nga mea na ratou ano.

WAKAMOHIOTANGA.

Tenei ano etahi kupu wakarite. Ko te kai ponu i te mahi ako, ara, i te pukapuka tapu e penei me tetahi pononga e tuwa ana ki te iwi i nga mea o tona Rangatira kihai i mea ai ki a ia kia wakaritea e ia taua mahi i ho atu nei ki ana minita tika. Koia e he rawa te mahi o taua pononga, he mahi tahae tana, na, he mahi e wakatakariri tona Rangatira ki a ia ano. Waihoki e wakatakariri tika te Atua ki te hunga e tuwa ana i tana kupu ki nga iwi, ahakoa kihai ia i tono i a ratou kia wakaako. Ka oti hoki te ho atu i taua mahi ki ana Apotoro me o ratou kai wakaoranga ake pono. Ko ratou anake ana minita tika hei kai tuwa i nga mea tapu katoa mo te ora tapu o nga tangata.

Tenei atu tetahi kupu wakarite; no Hehu Kerito ano tenei.

Na, te kupu o te Atua ko te purapura witi (Mateo 13. 20.). Koia ko nga wakaaro o te Atua te tino purapura, a e takoto ngaro ana ana wakaaro kei to te pukapuka tapu tuhituhianga te tohu, ara, te hiako o taua purapura tapu. Tena, ko te pukapuka tapu e rite ki tetahi pouaka purapura hei mea kai ranei, hei mea wakatupu ranei. A e pono no te Hahi Katorika Romana taua pouaka, ko tana taonga nui hoki ia. Na, te Hahi Katorika Romana ko te nohoanga o te kupu katoa o te Atua; ko taua Hahi hoki e tupato ki te purapura nei, kia puritia putia, a kia ho atu ia i te henga kore, i te kino kore ki nga wairua o nga tangata, kia wakatupuria ai i roto i to ratou ngakau nga mea o te ora tapu, na, ko te pono, me te tika me te pai. Ko ia nga hua pai o te kupu o te Atua, e tupu nei ki te tangata ma ta Hehu Kerito Keratia te na pai mo te ngakau kia kaha ia te wakatupu i te kupu i roto i a ia.

Otiira ki te mea e tangohia haratia ai e te tangata te pouaka purapura witi nei, na, te Pukapuka Tapu, i nga ringaringa o te Hahi nona taua Pukapuka, a, ki te mea ka wakakinoa ai te purapura o roto, na, ka huihuia ai he taru ki tena, a ruia iho te mea nei katoa ki te mara, koia e kore e tupu nui te pai; ka nui te taru e wakakino ki te purapura witi; e kore hoki e ho mai e Hehu Kerito te ua o te keratia ki taua mahi e wakakino ki te purapura witi. Ta te mea e hara ia i tana mahi; ko te mahi hoki ia o te mauahara nana i korero ai te Kawenata hou. (Mateo 13. 23.) Heoi, ki te mea e tupu te ruinga katoa, na, ko etahi mea he witi ano, a ko etahi mea atu he taru kau. Ko ia te mahi e wakatakariri a Hehu Kerito; ko ia te mahi o nga hahi e kaiponu i te Pukapuka Tapu hei wakaako, ahakoa kihai i tonoa ai ratou e te Hahi Take nona taua taonga purapura. E kore hoki e taka te ua o te keratia ki to ratou mahi; koia e noho pakeke te ngakau o nga tangata ki a ratou, Otira ka nui te ua o te Keratia ki te mahi tika o te Hahi Take; no reira e nui te tangata e tihuri ki a ia.

Etupato - Careful in keeping the seed from being sown by the removal of good man's blessed words.

1. U. He aha te ritenga o nga Hahi Watia me he aha te ritenga o te Hahi Take Katorika Romana ki te pukapuka tapu?

M. Na, ki ta nga Hahi Watia ritenga; te pukapuka tapu ko te mea e kaiponutia e ratou, ko te mea e wakaputaina ketia ki o ratou ako ke tini tini, ara, ko te mea e wakaakona i te kaha tika kore o te Atua; a e tango ana hoki ratou i o ratou wakaaro hou hei wakaaro o te Atua ano: ko to ratou mea tino he tenei.

Tena ko tenei ki ta te Hahi Katorika Romana ritenga te Pukapuka Tapu ko te mea e puritia tikatia me wakaakona tahitia e nga kai wakaako e wakakahangia nei e Hehu Kerito mo nga tau katoa me te wenua katoa, ara, mo nga iwi katoa me te hunga katoa katoa. Koia e tino tika kia rangona taua Hahi. Na Hehu Kerito hoki i mea ai: *ko ia e kore e wakarongo ki te Hahi kia waiho ia hei hunga Atua pono kore.*

WAKAMOHIOTANGA.

Na, tenei ano te take o te tikanga o te ako o te Hahi Katorika Romana: na, te ako me te mahi tapu o ana kai wakaako ko te ako me te mahi tapu a Hehu Kerito ano. Nana hoki i mea ki a ratou: *ko ahau e noho ana hei a koutou i nga ra katoa tae nua ki te mutunga o te ao.* Koia te Hahi Katorika Romana, te Hahi o ratou, ko te Hahi o te Atua ora i nga ra katoa, ara, ko te Hahi hei pou hei unga o te pono ano. Koia me rangona taua ako, a ka rite te wakaponotanga, ahakoa e hara i te tangata tetahi pukapuka.

2. U. Ki te mea e tohe tetahi Hahi Watia e mea ana: e rangi te Pukapuka Tapu i te ako o te Hahi Matua Katorika Romana, me pehea ka wakahokia taua kupu?

M. Na, te Pukapuka Tapu ko te tohu, ko te hiako o te kupu, ara, o nga wakaaro o te Atua; a te ako o te Hahi Katorika Romana, ko te tino hua o te kupu, ara, o nga wakaaro o te Atua, e tino wakamohiotia nei e taua Hahi. Na, ko te wakamohio-

tanga i to te Atua wakaaro e takoto nei i roto i te Pukapuka Tapu, e rangi i taua Pukapuka ano.

WAKAMOHIOTANGA.

Na, ko te tino mea o te totohe kikonei e hara i te pepa, i te tuhituhinga ranei o te Pukapuka Tapu, engari i to te Atua wakaaro e takoto nei i roto i te tuhituhinga o taua pukapuka. Tenei ano hoki nga wakapuakinga : e mea ana nga Hahi Watiia : e kite ana matou i nga wakaaro o te Atua i te Pukapuka Tapu ; otira e wakapuaki te Hahi Katorika Romana, e hara to koutou kitenga ; engari ka noho kei ahau te tino matauranga i aua wakaaro o te Atua i tona Pukapuka Tapu. Kei a wai te tikanga ? ki nga Hahi Watiia ranei ; kei te Hahi Katorika Romana ranei ? Me rapu te tangata ki te tikanga. Na, ko ia tetahi korero marama o te Hahi Katorika Romana mo tana tikanga, wakarongo mai :

« Ka oti moku te ture o Hehu Kerito kia wakaakona e taku apotorotanga nga tau iwi o te ao i nga wakaaro o to te Atua kupu. Koia mo te hunga katoa, ara, mo nga Hahi Watiia katoa te ture nei ano kia wakarongo ratou ki taku ako e meatia nei ki te ingoa o Hehu Kerito. Koia ko ahau te matua wakaako tika mo nga iwi katoa, a nga iwi katoa ko te hunga hei wanau, hei akonga moku. Na, e kore e tika kia totohe ratou ki ahau, ara, e kore e tika kia wakaako nga tamariki, nga akonga ki to ratou matua, ki to ratou kai wakaako. E kore hoki e ho atu e te Atua ki a ratou te tikanga i ana wakaaro kihai i wakakitea matuatia mai e ia ki ahau. Hore rawa hoki e ahei ia te ho atu ki a ratou i nga wakaaro hou e wakahe nei ki nga wakaaro tawito i ho mai e ia ki ahau. Heoi, taku wakapuakinga nei ko te wakapuakinga o te nuinga o nga Keritiano o te ao, a te wakapuakinga totohe o nga Hahi hou ko te wakapuakinga o te itinga o nga keritiano kua watiia i ahau, a, muri iho, i tetahi, i tetahi o ratou ano.

Koia e rangi te wakapuakinga o te nuinga o nga Keritiano, i te itinga o ratou. »

Kia penei ka tino tika te korero marama nei o te Hahi Katorika Romana mo te tikanga o tona ako i nga wakaaro o te Atua i te Pukapuka Tapu.

2. U. Ho mai tetahi kupu atu marama hei wakahoki i tenei korero : e rangi te Pukapuka Tapu i te ako o te Hahi Katorika Romana?

M. E mea ana nga Hahi Watiia, ara, te itinga o nga Keritiano hou ; ko to ratou ako te ako o te Pukapuka Tapu ; a e mea ana hoki te Hahi Katorika Romana, ara, te nuinga o nga Keritiano no nga iwi katoa o te ao : ko tona ako te ako o te Pukapuka Tapu, ara, o te kupu katoa o te Atua.

Otiira e tino pono tenei : ko te Pukapuka Tapu e wakaaroa tahitia e te nuinga o nga Keritiano no nga iwi katoa o te ao, e rangi i te Pukapuka Tapu e wakaaroa ketia i te itinga o nga Keritiano hou o etahi iwi kua watiia.

2. U. Me pehea e rangona te nuinga o nga Keritiano?

M. Ki o ratou Komiti nui, ko nga *Konihiria* to ratou ingoa, a ki o ratou kai wakaako e kitea nuitia nei i te ao hei kai korero o ratou ki te ingoa o te Atua i te rangi.

2. U. Ko wai anei kai wakaako?

M. Na, ko te Papa, ko te tino Epikopo ia hei kai wakaako mo te wenua katoa ; ko nga Epikopo atu e wakakotahitia nei ki a ia ; a ko nga ariki e tonoa e nga Epikopo. Heoi ano nga waha o te nuinga o nga Keritiano. E kore hoki e ahei tetahi tangata o te ao te wakakite i tetahi atu kai wakaako hei kai korero o te nuinga o nga Keritiano ki te ingoa o te Atua i te rangi.

WAKAMOHIOTANGA

Ko te mea tenei e kitea wawetia e te tangata wakaaro tika : e hara te Hahi Watiia i te waha o te nuinga o nga Keritiano ;

engari te Hahi Watiia ko te wahi iti e totohe ki te nuinga o te Hahi Matua. Koia e hara a Ruteru i te kai korero me te waha o te nuinga o nga Keritiano ki te ingoa o te Atua; e hara hoki a Karewino, a Heneriko te tokewaru i nga waha o te nuinga o nga Keritiano; engari ko ratou ko nga waha ano o etahi iwi, ara, o te itinga o etahi Keritiano watiia i te nuinga o te Hahi Matua Tapu Katorika. Ko ia te mea pono. E hara tenei korero mo te kino, engari mo te pono, mo te pai. Heoi, ko te waka-ponotanga e rite nei ki ta te Hahi Tapu Katorika Romana, ara, ki ta te nuinga o nga Keritiano, e rangi i te wakaakoranga hou o nga Hahi Watiia, ara, o te itinga o te Hahi Matua tamariki kua marere.

1. U. Me he mea ka tohe atu tetahi hunga watiia mea ana : Koia taku ako ko te kupu o te Atua ki ta te Pukapuka Tapu, me pehea ka ki atu ki a ia?

M. Ko ia te ritenga : e mara, ki a koe e rite tau ako ki te tuhituhinga o te Pukapuka Tapu e kore e ki mai; a ki ahau e kore tau ako e rite ki to te Atua wakaaro e takoto nei, a e kore e kitea nei e koe i te tuhituhinga o te Pukapuka Tapu, ara, he pono hoki, e kore tau ako e rite ki ta te Pukapuka Tapu ora e ki ana, na, ki te Teratihiona e wakapuakina nei e te nuinga o nga Keritiano, ma te waha o o ratou kai wakaako Katorika Romana. Koia e rangi maku te wakamatauranga i nga wakaaro o te Atua ki ta te nuinga o nga Keritiano, i tau ako ko te hiako kau o te Pukapuka Tapu e kore e ki, a e wakaputaina ketia e koe, ara, e te itinga o nga tangata o tou Hahi. Wakaponohia ra te Hahi Tapu Katorika; ka tika; e rangi maku te wakaaro o te kupu o te Atua i tana hiako kau. Otira e nui te riri o te Atua ki te hunga e wakahe ki ana wakaaro. Koia mau e tupato ki a koe. Heoi ano taku.

Ko ia tetahi ritenga hei wakamutu i nga wawai katoa i te tikanga o te kupu o te Atua.

1. U. E hia nga henga ki te wakaakoranga o nga Hahi watiia,

They can say nothing worth listening to.

ko nga Perotehana to ratou ingoa?

M. E tini e tini. Na. 1° e kore e pai ratou ki te wakarongo ki te Apotorotanga o te Hahi Tawito, ko te kai korero ia o te nuinga o nga Keritiano o te ao, a ko Hehu Kerito e noho ana ano kei a ia i nga ra katoa.

2° E mea ana nga Perotehana, ka pirau te Hahi Tawito.

Otira e ki atu ana taua Hahi : na Hehu Kerito ano i mea mai : e kore te he me te kino a Hatana e kaha ki ahau ko tona Hahi nana i hanga.

3° E mea atu ana nga Perotehana : wakaponohia ra te Pukapuka Tapu kau, ahakoa e nui to ratou ako tangata ki nga iwi kia wakaputaina ketia nga wakaaro o te Atua e takoto nei i roto i taua Pukapuka.

E mea ana hoki ratou, ko te Wairua Tapu e wakamarama ki a ratou e titiro ana i te Pukapuka Tapu.

Ko ia tetahi ritenga tino he no ratou. Ta te mea e tini to ratou korero ke ki taua Pukapuka. Na, e mea ana tetahi, ae, e tika taku wakaaro ki tera wahi, ki tera wahi o te Pukapuka Tapu; a e mea hoki tetahi atu, kahore he tika tau wakaaro, engari ko taku. Me he mea ko te Wairua Tapu ka wakamarama ki a ratou katoa e titiro ana i te Pukapuka Tapu, kihai ratou i mea ai ae me kahore i nga wahi tahi o taua Pukapuka. E kore hoki e ahei te Wairua Tapu te mea ae me kahore ki te mea kotahi; na, he ritenga tinihanga tenei. Hore rawa hore rawa he ritenga penei ki te Wairua Pono rawa, Tika rawa. Koia e tino he te ritenga o nga Perotehana ki te Pukapuka Tapu, ara, ki nga mea o te wakaponotanga. Engari te ritenga o Hehu Kerito me ona Apotoro. Na, ka mea mai a Hehu Kerito : wakaponohia te Hahi, ara, te nuinga o nga Keritiano. Ko ia hoki te kupu o nga Apotoro katoa : kia rite tau wakapono ki ta te Hahi Tapu Katorika ko te pou me te unga o te pono ano. E tini hoki te kupu o te Atua kihai i tuhituhia ai ki te Pukapuka Tapu; ko ia te ture nui o te ra tapu; ko tetahi tino ture ia e hara i te tuhituhi,

engari i te Teratihiona kau. He ahakoa e mea ana nga Perotehana e hara i te kupu o te Atua te Teratihiona. Na, ka kaiponutia e ratou te Pukapuka Tapu pepa, a ka mahue ratou i te Pukapuka Tapu ora; na, i te Teratihiona me te ako o te Hahi o te Atua ora me te waha o taua Hahi, ko te Apotorotanga.

4°. E mea ana hoki ratou : ki te wakapono kau e ora ai te tangata.

Otira ka mea a Hehu Kerito : ki te mea e pai koe ki te haere ki te ora tonu, wakarite koe i nga ture katoa.

5°. Ka wakarerea e nga Perotehana e wa, e rima Hakerameta tino pai mo te ora tapu o nga tangata, ara, tetahi ko te Hakerameta o te Ripenetatanga hei wakakahore i nga hara, me te Hakerameta mana e meinga nga ariki tika ki te mahi tapu. Koia kahore mo nga Perotehana tetahi kaitiakitanga e tika ki te aroaro o te Atua me ki te nuinga o nga Keritiano o te ao.

6°. Ka wakarerea hoki e nga Perotehana te Karakia tino nui o nga Keritiano mo te ra tapu; na, ko te Miha te ingoa o taua Karakia tino nui.

7°. Ka mahuetia hoki e ratou nga ritenga tini tini atu o te Hahi Tawito; ko ia tetahi ko nga inoinga wakakotahitanga ki nga Hato; ka kino tenei ki nga Perotehana.

Otira ka pai tenei hoki ki nga Apotoro, e mea ana tetahi o ratou : inoi ra koutou tetahi mo tetahi kia wakaorangia ai.

8°. E kino hoki ratou ki nga tohu tapu hei mea wakamahara.

Otira e pai tenei ki te nuinga o nga Keritiano ki to te Teratihiona.

9°. E nui te korero teka ki te wakahe ki te Hahi Tawito Katorika Romana, na, e mea ana ratou : he *Hahi wakapakoko ia*, he *Hahi kohuru*, he *Hahi tango wenua*, he aha, he aha.

Na, he teka kau aua korero katoa, ahakoa korerotia kautia, ahakoa tuhituhia e te ringaringa o te tangata he teka kau aua korero ki te nuinga o nga Keritiano. Na, ko nga korero nei i meinga ai kia wakatakariri nga iwi kuware ki te Hahi Katorika

Romana e tino aroha ana ki nga tangata katoa, a kei wakarongo ratou i te atawai, i te mariretanga ki tana ako tino pai, e waka-kite ana i nga henga katoa, i nga kino katoa. Otira e tino pono tenci : ko te hunga katoa e korero teka ana ki te wakahe ki te Atua, ki tana Hahi, ara, ko te hunga watiia i a ia, e kore e haere ki te ora tonu o te rangi. Heoi ano tohungia ratou e te Atua ano; kia tahuri mai ratou katoa ki te Hahi Tapu Katorika Romana, to ratou matua kua mahuetia e ratou i mua. Na, aia-nei ka tini, ka tini o ratou i tawahi, ara, e tini hoki i Nuitirene, e tahuri mai ki te Hahi Tapu Katorika Romana, te Hahi pono kotahi pu.

HE INOINGA PAI.

E hata Maria, me nga Ahere, me nga Apotoro, me nga hato katoa, inoi ra koutou ki a Hehu Kerito mo matou kia ho mai ia ki a matou i te marama o tana kupu, i te ua o tana keratia kia rite, a kia ora te wakapono i a matou. Amene.

UPOKO 2.

KO TE MAHARATANGA.

Uinga atu. Ko te hea hua nui na te kupu o te Atua e wakaturia ai ki te wairua o te tangata?

Meinga mai. Ko te maharatanga.

U. He aha te maharatanga?

M. Ko te matauranga me te pirangi ki nga mea pai tino pono.

U. Ko te hea nga mea pai e riro mai nei i te maharatanga ki te tangata?

M. Na, ki ta te Atua kupu i wakapuakina ai e Haromona, e rangi te maharatanga i nga taonga katoa o te wenua, a konga mea pai katoa e riro mai i a ia.

U. Kia wakamohiotia tena?

M. Na, ko te maharatanga e ho mai ki te tangata i te matauranga tikanga ki nga ahua tini tini o nga mea pai, me te pirangi kaha kia tino rapua ratou; a e ho mai hoki te maharatanga ki te tangata i tetahi matauranga me te tino matakū ki nga mea kino kia wakarerea ai e te tangata.

U. Me pehea te ako o te maharatanga i nga ahua o nga mea pai?

M. Ko ia tona ako tino pono tuatahi: he mea pai iti nga hanganga o tenei ao: ko te Atua pono, ara, ko te kai hanga i te ao, te mea pai nui wakaharahara. Koia kihai te tangata i hanga ai mo nga mea o tenei ao, engari ka hanga ia e te Atua mo te Atua ano, mo te ora tonu. No reira kia iti te aroha o te tangata ki nga mea o te ao, a kia nui wakaharahara tana aroha ki te Atua, te kai ho mai i nga mea pai katoa.

AKO TUARUA : he mea pai iti te ora i tenei ao ; ta te mea ahakoa e tini ano nga mea pai i raro nei , na , e tini hoki nga mea kino mo te tinana me te wairua , na , ko nga mate tini ke , ko nga wakatoinga me nga wakawainga o hatana me te hara . Na , e rangite ora tonu o te rangi mo te tangata ; ko te ora kino kore ia , ko te ora tino pai mutunga kore ; tena ano i reira nga mea pai wakawairua katoa . Na , i reira ko te Atua ano , e kaha rawa ano ia ki te tino wakapai ki tona wanau tapu . Koia kia iti te aroha mo tenei ora a kia nui te aroha mo te ora tonu . Tena atu , kia tika te mahi mo te ora nei , a kia tino nui hoki te mahi mo te ora tapu i raro nei , kia tika ai te tangata ki te ora tonu o te rangi .

AKO TUATORU : E rangi te wairua o te tangata i tona tinana : ko te nehu kau te tinana ; ko te ware ia o te wairua , otira te wairua ko te taonga nui o te tangata , ara , ko te wairua te rangatira o te tinana . Koia kia iti te aroha o te tangata ki tona tinana ; a kia nui tana aroha ki tona wairua . No reira ki te mea e tika ana kia kaha te tangata ki te mahi mo te tinana , na , kia nui atu tana kaha , ki te mahi mo te pai o tona wairua ; na , kia nui tona kaha ki te wakarongo ki te ako pono o te Atua , i tona hahi , kia nui te kaha ki te inci ki a ia , ki te wakarite i ana ture katoa , a ki te kite , ma reira , i te rangatiratanga o te Rangi , ara , i tona hahi pono me ana tikanga katoa . Koia kia nui te pirangi mo te tango i nga ritenga tapu o te hahi i ana Karakia me ana hakerameta na Hehu Kerito ano i mea .

AKO TUAWA : Ko te Atua pono te tino matua , te matua kaha rawa o nga iwi katoa o te ao , na , o te hunga katoa katoa : a te hunga katoa ko tana wanau arohatia . Koia nga tangata katoa ko nga tuakana , ko nga teina ranei o te tahi ki te tahi . Mo reira e tino tika kei mahi kino ratou tetahi ki tetahi ; na , kua te hangareka , me te manawapa , me te korero teka , me te tahae , me te tutu , me te wawai , ara , kua nga kino katoa . Engari kia pai te tangata ki te tangata , kia tika ratou tetahi ki tetahi , ara ,

kia aroha pono tetahi ki tetahi.

AKO TUARIMA : ko te Atua te tino kingi; na, ko ia te kingi o nga kingi, ara, ko te kingi ia o te rangi me te wenua, o nga anahera me nga tangata. Koia te ao ko tona rangatiratanga, ara, nga iwi katoa me nga rangatira katoa o te wenua, ko te hunga o tona rangatiratanga. No reira e tino tika kia wakarongo nga iwi me nga rangatira katoa ki a ia hei kingi tino pono, tino pai, tino tika, tino kaha. Koia kia wakarite ratou i ana kupu katoa, i ana ture katoa, kia wakapaingia ai ratou e ia.

Nana hoki e riro ana nga mana tika katoa ki nga rangatira o tenei ao, kia wakarite, kia tupato ratou ki te pai o nga iwi e arahina nei e ratou. Otira ka rua ano nga ahua o ona rangatira i raro nei, na, ko nga rangatira e huaina nei ko nga rangatira o te ao; e tupato ana, a e wakarite ana hoki ratou ki nga mea o te ora maori o nga tangata, kia pai, kia tika ai; a ko nga rangatira tapu kai wakaako hei tupato, hei wakarite i te kara-kia, i nga mea o te ora tapu, mo nga tangata katoa, kia haere ai ratou ki te ora tonu o te rangi i te mutunga o tenei ora maori poto. Na reira ka rua rangatiratanga ano i raro nei, na, ko te rangatiratanga o te ora maori, me te rangatiratanga o te ora tapu, ara, o te hahi pono. Ko ia tetahi wakaaro tika mo nga tangata katoa.

Tenei ano hoki te ture o te Atua mo nga rangatira o te ora maori : kia aroha ratou ki o ratou iwi, a kia arahi ratou i o ratou iwi ki te pai, ki te tikanga o te ora maori. Koia e tino tika kia aroha hoki nga iwi ki o ratou rangatira hei matua mo ratou; a kia ata rongu me wakarite hoki te hunga katoa o te iwi ki tona rangatira mo te pai o tenei ora maori.

Tena atu, e tino tika kia tupato nga matua tane me nga matua wahine ki te pai o o ratou wanau, o te hunga hoki o o ratou ware; a kia aroha hoki te wanau, kia ata rongu kia wakapai hoki ia ki te matua tane, ki te matua wahine hei rangatira o te ware o te kainga, hei kai wakapai i reira.

Waihoki tenei ano te ture o te Atua ki nga rangatira tapu kai wakaako o te hahi, na, kia tino aroha tapu ratou ki nga akonga katoa ahakoa rangatira, ahakoa ware; kia tupato, kia wakarite hoki ratou ki nga mea tapu; ki nga wairua o nga tangata mo te ora tapu, mo te ora tonu o te rangi. Koia e tino tika hoki kia aroha tapu nga akonga katoa ki a ratou hei matua tapu, a kia wakaritea to ratou ako mo te ora tapu. Na, kia penei nga iwi o te ao, ka tino wakaharitia ai ratou; na, ka kotahi ai te ngakau mo te aroha ki te Atua, te tino matua, ka kotahi te wakapono, ka kotahi te karakia me te hahi, a ka wakapaingia tatou katoa e te Atua.

AKO TUAONO : te tinana o te tangata ko te mea hei nohoanga, hei ware tapu no te Atua ano, ara, no te Wairua Tapu. Koia tupato ra te hunga katoa kei taka ratou ki nga hara o te kikokiko, ara, kei rite to ratou ora ki to nga kararehe.

AKO TUAWITU : kia ripeneta te hunga hara : kei noho i te hara te hunga ngoikore i taka nei ki te kino; engari wakarerea a ratou kino katoa, a kia tahuri ratou i te hara ki te pai ma nga ritenga tapu o te hahi, a kia wakaorangia ai ratou. E kaha rawa hoki te Atua ki te wakakahore i nga hara katoa, ahakoa nui rawa, ahakoa tini rawa. Na, e pirangi ana ia ki te tahuritanga o te hunga hara i ana hara; e kore ia e pai kia tino mate te hunga hara, engari kia ripeneta ia i mua i te matenga rawa kei tino mate ia i te iweri.

Otira kia wakapaingia atu te hunga pai, ara, kia wakatupuria atu me wakanuia atu te pai o tona ngakau, a kia nui atu, ma reira, tona utu me tona kororia, i te rangi.

Tena atu, kia pirangi te hunga katoa ki te wakarite ki tetahi mahi, ta te mea ko te mangere te take o nga wakaaro kino, ara, o nga kino katoa.

AKO TUAWARU : rapua tikatia nga mea pai o te Atua. Ko te Atua anake te kai ho mai i nga mea pai katoa; kahore tetahi o ona harganga kotahi e ho mai i nga mea pai katoa. Na, kia

kitea hoki nga mea o te ao : ko te ra o te rangi e ho mai i te marama me te werawera ki a tatou , heoi ano tana ritenga. Ko te moana e ho mai i nga ika hei kai , heoi ano. Ko te wenua e ho mai ma te mahi o te tangata i nga hua hei kai hoki mo te tangata , heoi ano. Waihoki e tini nga ritenga mahi o nga tangata o te ao kia wakapai ratou tetahi ki tetahi , e kore hoki he tangata kotahi e kaha ki te ho mai i nga mea pai katoa. Ko etahi e mahi ki te wenua ; ko etahi e mahi ki tekakahu ; ko etahi e mahi ki te hanga ware , ko etahi e mahi ki te hoko ; Koia he ritenga to tetahi , he ritenga ano to tera , to tera. Otira nga ritenga mo te wakapai ki te tinana , ki te ora maori kau , ko nga mea pai iti. Na , ko nga ritenga tapu mo te ora tapu , nga mea pai nui. Koia te mahi o nga rangatira tapu kai wakaako , te mea tino pai mo te wairua o nga tangata ; ta te mea e tika ana taua mahi ki te ora tonu. Koia etahi ako o te maharatanga. Ko te hunga e matau ki a ia , ka wiwi i te rangatiratanga o te rangi , i nga mea pai katoa. Na Hehu Kerito hoki i mea mai : rapua e koutou te rangatiratanga o te rangi me ana tikanga a ka tukua mai e te Atua ki a koutou te nuinga o nga mea pai mo to koutou ora. Ko ia tetahi kupu tapu ki ta Matiu.

AKO TUAIWA : E noho pono te pono e noho teka te teka. Ko te witi he witi ano , ko te taru he taru ano. E kore hoki e ahei te tangata te wakatahuri i te witi ki te taru , me te taru ki te witi.

Waihoki e kore te tangata e ahei te wakatahuri i te pono ki te teka , me te teka ki te pono , na , ahakoa e ahei te tangata te wakahe ki te tangata , ahakoa hoki e ahei te tangata te ho atu ki te tangata i nga taonga o te ao , kia tangohia te teka hei pono , na , e noho pono ake ake te pono , me te teka hoki e noho teka ake ake ki te aroaro o te Atua me nga tangata tika. Tupato koia te hunga katoa. Tenei ano nga mea tino pono : he Atua pono kotahi ; he hahi pono kotahi , ko te ara o te ora tonu ia ; me he mea ka wakahekia te tangata e te tangata , a haere ia ki tetahi

Hahi Watia, ko te ara o te iweri, na, e kore taua hahi te ara o te iweri e huaina ko te Hahi Pono, ko te ara o te rangi mona, ahakoa ka ho atu e te kai wakahe ki a ia nga taonga o te ao kia wakaponohia tona kupu wakahe, tona Hahi Watia.

Na, erangi te haere ki te ora tonu i te taonga kore o te ao, i te haere ki te iweri i nga taonga maha o tenei ao.

Erangi hoki te rangatiratanga o te Atua i tenei ao katoa.

Erangi te akoranga o te ora tapu i nga akoranga mo tenei ora poto.

Erangi te wakamohiotanga o te kupu o te Atua, i te pukapuka tapu kau. Koia e rangi te ako o te Hahi nui Katorika Romana i nga ako hou tini ke e hara i to te Atua, ahakoa e mea ana te kai wakahe, no te tuhituhinga o te pukapuka tapu tona ako. Na, te pukapuka tapu e kore e matauria tikatia, ko te pepa kau, ko nga rarangi mangumangu, heoi ano; a te ako o te Hahi ko te pukapuka ora; e kore e wakaputaina ketia. Koia rapua te pono, rapua te tika, e te wanau; a no kakitea te tikanga, tangohia te tikanga e te tangata; puritia te tikanga, a kia mate ia i runga i te tikanga. Moni koia te ora tonu o te Rangi, a te mutunga o tenei ora poto.

INOINGA.

E hata Maria, me nga hato Ahere, me nga hato katoa, inoi koutou ki a Hehu Kerito, kia ho mai ia ki ahau i te maharatanga. Erangi moku te maharatanga i nga taonga o te ao.

KATEKIHAMA.

I NGA TINO KUPU O TE ATUA KITA TE HAHĪ KATORIKA ROMANA WAKAMOHIOTANGA.

UPOKO 1.

KO TE ATUA KOTAHITOKOTORU.

3. U. Uinga atu. He aha te Atua?

M. Meinga mai. He wairua anake te Atua, he wairua nui rawa, he wairua tika tonu; ko te tino ora ia, ko te kai hanga i te rangi, i te wenua, i nga mea katoa o te ao, a ko ia te tino matua o nga tangata katoa katoa.

2. U. Ko wai te ingoa o te Atua, te Wairua Nui?

M. E toru ano ana ingoa: na, ko Ihowa ranei, ko te Nui ranei, ko te Hata Terinita ranei. A kei korerotia noatia aua ingoa e te tangata. Otira e tino tika kia korerotia ratou ki te wakaaro nui, ara, ki te ngakau aroha pu; na, ko tetahi tino hara te korero takaro, te korero hangareka ki nga ingoa o te Wairua nui; ta te mea ka tapu rawa ano ana ingoa.

3. U. Tokohia nga Atua?

M. E kore rawa e tini nga Atua; na, kotahi pu ano te Atua, a e tino tika kia kotahi anake ia; na te mea e nui rawa ia, a e tino teka ki te matauranga tangatatanga, e ora ana nga wairua nui rawa tokorua.

3. U. He aha te Hata Terinita?

M. E penei te kupu Hata Terinita me tenei kupu maori, ko te

kotahitokotorutanga tapu; ko ia te ingoa o te Atua kotahi pu e ora ana i ana hunga tokotoru, ko te Matua, ko te Tamaiti, ko te Wairua Tapu. Na, ahakoa he mea ano, he mea ano tetahi tetahi o anei hunga, e rite tonu ratou i te nuinga, i te kahanga, i to ratou ora timatanga kore, mutunga kore, ara, i nga tika-nga tonutanga katoa.

UPOKO 2.

KO TE HANGANGA I TE AO.

3. U. I peheatia i hanga ai tenei ao e te Atua?

M. Kua hanga tenei ao i te koretanga rawatanga; na, ki te kahanga tino nuitanga, ara, ki te kupu kau o te Atua i ana hunga tokotoru.

2. U. Ka hanga tenei ao i nga ra e hia?

M. I nga ra e ono.

2. U. He aha nga Ahere?

M. Ko nga wairua kau i hanga e te Atua.

2. U. He aha te wairua?

M. Ko tetahi mea kikokiko kore e kore e kitea ki te kanohi; otira he mea nunui te wairua; ko ia te mea e hanga ano ki te ahua o te Atua, he mea wakaaro, mea matau, mea hiahia, ara, he mea matenga rawa kore.

2. U. I noho ano nga Ahere katoa i te tikanga?

M. Kahore; ka tini o ratou i taka ki te hara, na, ki te wakaketanga, a ka peia ratou i te aroaro o te Atua ki te Iweri. Otira ka tini hoki nga Ahere i noho i te tikanga, i te pai, a ka noho ratou i te haringa tonutanga o te rangi.

2. U. Ko wai te tino rangatira o nga Ahere kino?

M. Ko Hatana.

2. U. He aha te mahi o nga Ahere kino?

M. E hae ana ratou ki te Atua, i to ratou tino mamaetanga.

E nui hoki to ratou manawapa ki nga tangata, e tohe ana ratou kia wakakinoa nga tangata i to ratou wairua, i to ratou tinana, na, e tino tohe ratou kia wakahekia nga tangata e ratou, kia hinga nga tangata ki te hara, a kia haere ai ki te Iweri.

2. U. Ko wai tetahi rangatira mo nga Ahere pai?

M. Ko Mikaere.

2. U. He aha te mahi o nga Ahere pai?

M. E aroha tonu ana ratou ki te Atua; e karakia ana ki a ia, a e tohe ana ratou kia wakaritea tona kiahia i tenei ao, a kia wakapaingia nga tangata. Ko ratou hoki nga karere o te Atua hei kawhe i ana kupu ki nga tangata, hei tiaki tonu hoki i a ratou mo te pai.

2. U. E tini nga Ahere pai e noho ana kei nga tangata?

M. E tini tini ano. Na, e noho tutata ana ratou ki nga tangata; tenei ano kotahi ahere pai mo te tangata kotahi; a e noho tonu ana ia hei tiaki i te tangata no tona wakawanautanga tae noa ki tona matenga rawa.

2. U. He aha te tangata?

M. Ko te tinana kikokiko e wakakotahitia ana ki tetahi wairua matenga rawa kore i hanga nei ki te ahua o te Atua.

2. U. He aha te mea nunui o te tangata, a he aha tona mea nonahi?

M. Te mea nunui o te tangata ko tona wairua, a te mea nonahi ko tona tinana.

2. U. Na te aha ka mea koe ko te wairua o te tangata tona mea nui, a ko te tinana tona mea nonahi?

M. Na te mea ko tona wairua te mea e hanga ki te ahua o te Atua, ko te mea matenga rawa kore, ko te mea matau hei kai wakarite, hei kai tiaki, hei rangatira mo te tinana. Na, tena ko tenei, ko te tinana te mea kikokiko i te matau kore, i te wakaaro kore, ara, te tinana ko te nehu kau o te oneone, heoi ano.

5. U. Na wai nga tangata katoa i hanga?

M. Na te Atua.

3. U. I peheatia i hanga ai nga tangata katoa e te Atua?

M. Na, i te timatanga o te ao, ka hanga te Atua ki te nehu o te oneone, i te tinana o te tangata tuatahi, ko Atama; a muri iho ka hanga te Atua, ki tetahi rara o taua tangata, i te tinana o te wahine tuatahi, ko Ewa; na, ko raua ano nga tino tupuna o nga tangata katoa o te ao, to raua uri. Tena atu, ka ho mai hoki e te Atua he wairua kotahi ki tona ahua mo kotahi o raua, mo kotahi hunga hoki o to raua uri. Koia ra, ko te Atua te kai hanga i te tinana o nga tangata me o ratou wairua katoa. Na reira ano ko te Atua te tino matua pono o nga tangata katoa katoa.

3. U. Na wai koe i hanga?

M. Na te Atua.

3. U. Ka hanga koe me nga tangata katoa e te Atua mo te aha?

M. mona anake, na, mo te matau ki a ia, mo te aroha ki a ia, me te wakarongo ki a ia, a, ma reira, kia wakaharitia tonutia tatou.

UPOKO 3.

KO TE TAKANGA ME TE TINO MATE O TE TANGATA.

3. U. Na te aha ka mate rawa a Atama, a Ewa ratou ko nga tupuna, ko te hunga no muri; na te aha hoki ka riro mai nga mea kino ki te ao, me nga mate tini tini, me te matenga rawa mo nga tangata katoa?

M. Na te hara Orihinare i meatia ai e Atama; koia ka waka-kinoa te tangata ki te Atua; no reira hoki ka wakakinoa te ao ki te tangata hei utu mo tana hara, hei ritenga hoki mo tana ripenetatanga.

2. U. I peheatia i meatia ai te hara Orihinare e Atama?

M. Na tana wakarongo kore ki tetahi ture o te Atua; na, ka

kai a Atama raua ko Ewa i te karaka rahui , e hiahia ana kia wakahuatia nuitia raua kia penei me te Atua.

3. U. E nui pea nga tino mate i riro mai ai na te hara orihinare ki a Atama , ki a Ewa , ki nga tangata katoa o te ao , to raua uri ?

M. Ae , e nui ! Na , na te hara orihinare kua riro mai te tino kino ki roto ki nga wairua o nga tangata katoa , ara , ko te kuwaretanga me te hiahiatanga ki te kino , a ka oti hoki ratou te tuku hei pononga mo Hatana. Tena atu , na te hara orihinare ka riro mai ki te tinana nga mate tini tini ke , na , ko te matenga rawa , me te wakakahoretanga o tenei ao a mua atu , me te iweri hoki mo te tinana , mo te wairua , ki te mea kihai te Atua i tono mai i te kai wakaora i te ao , a ki te mea e kore te tangata e ripeneta.

2. U. He aha te matenga rawa ?

M. Te matenga rawa ko te wehewehenga o te tinana i tona wairua e haere wawe ana ki te Atua kia wakawakia mo te pai ranei , ki te mea ka pai tonu te wairua ; mo te kino ranei , ki te mea ka mahi kino te wairua i te wenua , i te ripenetatanga kore.

UPOKO 4.

KO TE KAI WAKAORA I TE AO.

3. U. Ko wai a Hehu Kerito ?

M. ko te Atua Tamaiti , ara , ko to te Hata Terinita hunga tuarua ia kua wakatangatatia nei hei wakaora i te ao.

2. U. E hia nga ahuatanga (natura) ki a Hehu Kerito ?

M. E rua : na , ko te atuataanga , ka tahi ; a ko te tangatatanaga , ka rua ; ko nga mea enei e wakakotahitia putia ki a ia.

3. U. He Atua pono , he tangata pono hoki pea a Hehu Kerito ?

M. Koia, he tangata pono ia; na, he tinana ano, he wairua tangata hoki ki a ia. Otira kahore he hunga tangata ki a ia. A he Atua pono hoki ia; ta te mea ko te Atua Tamaiti ia. Koia he hunga kotahi pu ki a ia, na, ko tona hunga Atua e wakakotahitia putia nei ki tona tinana me tona wairua tangata e ora ana i te hunga tangata kore.

2. U. Na, kihai koia te Atuatanga o Hehu Kerito i hanga; otira na wai te tangatatanga o Hehu Kerito i hanga?

M. Na te Wairua Tapu; he Atua kaha rawa hoki ia. Nana hoki i wakameatia ai te tangatatanga o Hehu Kerito i roto i te kopu tapu o Maria ko tona matua wahine Takakau ake ake.

3. U. Na te hea ritenga i wakapai ai a Hehu Kerito ki tenei ao?

M. Na, na tana ora i te ao nei, na tana kupu tino pono, na tona matenga rawa; na ana Hakarameta; na tana Hahi e wakamohio ana ki tana ako; a na tana karakia e meatia nei i tenei ao katoa, i nga ra katoa tae noa ki te mutunga o te ao.

UPOKO 5.

KO TE HAHU PONO.

3. U. E hia nga Hahi Pono?

M. Kotahi pu ano te Hahi Pono me te Atua hoki, kotahi pu ia; na Hehu Kerito hoki i ako mai: e rite tana Hahi ki te rakau kotahi. Koia he Hahi kotahi i hanga e ia ki runga ki a Petera, e mea ana: *ko ahau e mea ana ki a koe: ko koe a Petera*, ara, ko koe he kamaka; *na, ki ranja ki tau i ka naki ko ahau e hanga i taku Hahi* (kahore i aku Hahi, mo te mea he Hahi kotahi taku); *a nga kaha o te iweri e kore e toa ki a ia.* (Matiu 16. 18.)

3. U. He aha te Hahi Pono o Hehu Kerito?

M. Ko te nuinga o nga Keritiano kua iriiria, kua wakakotahitia ma te wakaponotanga tahi ki a Hehu Kerito, ma te tangohanga tahi i ana Hakarameta, ma te huihuinga tahi o nga inoinga,

o nga mahinga pai, a ma te wakarongotanga tahi ki te arahitanga tapu o nga kai tiaki tika, na, o te Papa, ko te tino Epikopo, ko te wakaoranga ake a Hato Petera, ko te kawana nui o Hehu Kerito mo nga mea tapu i te ao katoa.

3. U. Ko wai nga wakaoranga ake pono o nga Apotoro?

M. Tenei ano te mea e matauria nuitia i te ao : ko te Papa, i Roma, te wakaoranga ake o Petera, o tana mahi tapu nui, o ana tino kahanga katoatanga hei arahi i te Hahi katoa. A nga Epikopo e wakakotahitia nei ki a te Papa, ko nga wakaoranga ake o nga Apotoro i wakakotahitia nei ki a Petera, i te timatanga o te Hahi.

3. U. Ko wai te ingoa o te Hahi o Hehu Kerito, i tukua mai ki tona Apotorotanga?

M. Ko te Hahi Matua ia, ko te Hahi Take, ko te Hahi o nga tau katoa, o te wenua katoa; ko te Hahi i huaina nuitia i te ao, ko te Hahi Tapu, Katorika, Apotorika, Romana, ara, i te potonga, ko te Hahi Katorika Romana.

2. U. Kahore pea te ora tapu mo te hunga e noho i waho i te Hahi Katorika Romana?

M. Hore rawa; na Hehu Kerito hoki i mea mai : ko te tangata e kore e wakarongo ki tana Hahi waiho ia hei hunga Atua pono kore. No reira heoi ano nga tamariki o te Atua, ko nga tamariki o te Hahi Katorika Romana.

UPOKO 6.

KO TE RITENGA O TE ATUA KI NGANGATA O TE AO.

5. U. He aha te ritenga o te Atua mo nga tangata o te ao?

M. Ka nui tana painga mo te hunga pai e noho tonu nei i te pai : ka nui tona tohutanga mo te hunga kino e tahuri ana i te kino ki te pai a ka ripeneta; otira ka nui te riri tika o te Atua mo te hunga kino e noho pakeke i te kino, tae noa ki te ma-

tenga rawa.

2. U. E wakakahoretia ana pea nga hara a te tangata e kore e ripeneta?

M. Hore rawa; na Hehu Kerito i mea mai: ki te kahore e ripeneta koutou, na, ko koutou katoa e wakamatea.

2. 3. He aha te ripenetatanga ponotanga?

M. Ko te mamae wakawairua o te ngakau o te hunga hara, ko te hiahia kaha hoki ki te wakarere i ana kino katoa, ma nga Hakarameta o te Hahi; ma te inoinga nui ki te Atua; ma te kawenga hoki o nga mate o tenei ao ki a ia, hei utu mo nga hara.

2. U. E hia nga wakawatanga a te Atua mo te tangata?

M. E rua, na, kotahi wakawatanga a te Atua mo tera hunga, mo tera hunga ki muri tata iho i te matenga rawa; a kotahi atu te wakawatanga a te Atua mo nga tangata katoa e huihui ai ki tona aroaro, a te mutunga o tenei ao.

2. U. E pehea ana te ritenga o te Atua e wakawa ana i te tangata?

M. Na, e tino tika tana ritenga. Mana hoki e wakawa i te tangata katoa, na, i ana mahinga, i ana mahuetanga, i ana korero, i ana wakaaro, i ana hiahia o te ngakau, ara, i tona noho i te wenua nei, ara, i tona ora i nga ra, i nga po.

3. U. Ko wai e wakawakia mo te Iweri?

M. Ko te hunga i taka ki te hara moretare, a kihai i ripeneta ki muri.

2. U. He aha te Iweri?

M. Ko te kainga pouri o Hatana me ana Ahere kino; ko te kapura mutunga kore hei tino wakamamae ki a ratou me nga tangata kino; ekore te Atua e kitea ki reira. Koia kahore he mea pai i reira, engari ko te tangi kau me nga tino mamae o te wairua me te tinana.

2. U. He aha te Purekatorio?

M. He wahi pouri hoki te purekatorio, he wahi kapura, he wahi o nga mamae hei utu ripeneta mo te hunga hara i wakapai-

ngia nei i tenei ora , otira kihai i wakarite tonu ai i tana ripeneta tanganga kikonei. Koia ka wakaritea tonutia tana utu ripeneta i te purekatorio, haere ake ia ki te ora tonu o te rangi. No reira e hara te purekatorio i te wahi mamae mutunga kore.

2. U. He aha te Rangi?

M. Ko te kainga pai rawa o te Atua ; kahore tetahi mea kino ki reira, engari ko nga mea tino pai wakawairua katoa , ko te tino kitenga i te Atua ki reira ; ara , ko ana taonga wakawairua , me tana painga me tana aroha ; na , ko te haringa tonutanga te rangi , he haringa mutunga kore. Ko ia te utu nui rawa ma te Atua e ho mai ki te tangata kua wakapono , kua mahi pai.

UPOKO 7.

KO TE RITENGA KIA RITE TE ORA TAPU O TE TANGATA KI TE AROARO O TE ATUA.

3. U. He aha te ritenga kia rite te ora tapu o te tangata?

M. Na , kia wakapono pu ia ki a Hehu Kerito , ki te kupu katoa o te Atua ; kia hiahia ia ki te ora tonu o te rangi, kia aroha pu ki te Atua ; kia inoi ki a ia ; kia mahue te hara , kia iriiria ; kia noho i roto i te Hahi Katorika Romana ; kia tango ia i nga Hakarameta e tika nei mona ; wakaritea e ia nga ture katoa o te Atua me nga ture o te Hahi ; a kia mahi pai ake ake.

3. U. Korerotia mai e koe nga ture o te Atua ki ta te Hahi Katorika Romana wakamohiotanga.

M. 1 . Koe e wakanui rawa me aroha tonu ai ki te Atua anake.

2. Aua e wakaitia e koe te ingoa o te Atua ki te korero kino , ki te korero noa. Aua koe e wakakaha ma tona ingoa ki nga kupu teka , ki nga kupu noa.

3. Koe e wakanoho i te ra tapu mo te karakia me te honore tapu o te Atua.

4. Koe e wakahonore ki tou matua tane me tou matua wahine kia roa ai tou ora.

5. Aua koe e patu ; aua hoki koe e hiahia ki te patu.

6. Aua koe e puremu i te kikokiko , i te ngakau.

7. Aua koe e tahae ; aua hoki koe e pupuru hara i nga mea o tou Wakaritenga.

8. Aua koe e mea i te wakinga he , aua hoki e korero teka.

9. Aua koe e hinengaro ki te mahi o te kikokiko i mua i te marenatanga.

10. Aua koe e hinengaro mou i te ritenga kino ki nga mea o tou Wakaritenga.

3. U. Korerotia mai tetahi tuhituhinga potonga hei wakamohio ki nga ture o te Atua ?

M. kia aroha koe ki te Atua i tou ngakau katoa , i tou wairua katoa , i tou kahanga katoatanga.

Kia aroha hoki koe ki tou Wakaritenga me koe hoki e aroha ki a koe ano.

Aua koe e mea ki tou Wakaritenga i nga mea katoa e kore e pai nei ki a koe kia meatia e ia ki a koe ano.

Meatia e koe ki tou Wakaritenga nga mea katoa e pai nei ki a koe kia meatia e ia ki a koe hoki.

Na reira e kitea nuitia , ko te take o nga ture o te Atua , te aroha tapu ki a ia , ki te Wakaritenga.

Tena atu , kia tino mahara hoki te hunga katoa , ko te wairua me te tinana tangata , te ware tapu o te Atua ano. Koia kaua nga korero me nga mahi wakama.

2. U. Wakamohiotia mai hoki nga ture o te Atua i tuhituhia ai ki te ritenga o nga Hurai tawito ?

M. Tenei ano aua ture : (Ekohote 20. no te 2 tae noa ki te 17 o nga rarangi.)

2. Ko ahau te Nui ko tou Atua , i arahi ai i te wenua o Ihipa ; na , i te nohoanga o te ponongatanga.

3. Kaua mou etahi Atua ke atu i mua i ahau.

4. Aua koe e hanga mou i tetahi wakapakoko, i tetahi ritenga o nga mea o te rangi i runga, o te wenua i raro, o nga wai i roto i te wenua, *hei Atua ke atu i mua i ahau.*

5. Aua koe e wakanui rawa, aua e wakahonore ki aua mea *hei Atua ke atu i mua i ahau.* Ko ahau hoki te Nui ko tou Atua kaha, he Atua tupato ahau e wakarite ana ki te utu mo te kino o nga matua i o ratou wanau, *e kino ki a penei me ratou*, tae noa ki te toru, ki te wa o nga wakatupuranga o ratou e mauahara ana ki ahau.

6. Otira e tohungia ana e au te mano tini o ratou e aroha nei ki ahau, e wakarite ana ki aku ture.

7. Kaua e korerotia noatia e koe te ingoa o te Nui tou Atua; e hara hoki i te hunga mahi kino kore te tangata mana e korerotia noatia te ingoa o te Nui tona Atua.

8. Mahara koe kia wakatapua te ra Hapati.

9. I nga ra e ono koe e mahi, e wakarite ai i ou mahinga katoa.

10. Otira ko te witu o nga ra te ra Hapati ano o te Nui tou Atua. Aua koe e mea i tetahi mahinga i taua ra, ko koe, ko tou tamariki, ko tou tamahine, me tou pononga tane, me tou pononga wahine, me tou kararehe, me te manuwiri e noho nei i roto i tou nohoanga.

11. I nga ra e ono hoki ka hanga e te Nui te rangi, te wenua, te moana me nga mea katoa o ratou, a ka okioki ia i te ra tuawitu. Mo konei ka wakapaingia e te Nui te ra Hapati, na, ka wakatapu ai ia.

12. Wakahonore koe ki tou matua tane me tou matua wahine, kia roa tou ora i te wenua e ho atu nei ki a koe e te Nui tou Atua.

13. Aua koe e patu.

14. Aua koe e puremu.

15. Aua koe e tabae.

16. Aua tou Wakaritenga e korerotia tekatia.

17. Aua koe e hiahia hara ki te ware o tou Wakaritenga ; aua hoki koe e hiahia ki tona hoa wahine , me tona pononga tane , me tona pononga wahine , me tona kau , me tona ahina me nga mea nona katoa.

2. U. Ka mea te ture o te Atua , kaua mou etahi Atua ke atu i mua i a ia ; kaua koe e hanga mou i etahi wakapakoko. Na no konei ka meinga pea e te Atua , kaua nga wakapakoko katoa?

M. Tenei ano te wakaaro o te Atua i taua kupu ki ta te nuinga o nga Keritiano wakapuakinga , ara , ki ta te Teratihiona : aua koe e hanga mou i etahi wakapakoko *hei Atua ke atu i mua i te Atua pono*. Otira kihai te Atua i mea , kaua nga wakapakoko *hei mea wakamahara* ki a ia ranei , ki ana hoa ranei , ara , ki nga mea o te ora tapu. Nana hoki i mea kia hanga nga wakapakoko *hei mea wakamahara* , na , ko nga Kerupima koura i roto i tona ware karakia tawito. Koia e kore rawa e kino nga wakapakoko *hei mea wakamahara* , pera me nga wakapakoko o te Hahi Katorika Romana me to te Atua hoki. Na , heoi ano nga wakapakoko e kino , ko nga wakapakoko *hei Atua mo te tangata* , pera me nga wakapakoko o nga tangata nonamata i kuware i te Atua Pono , a inoi atu ki nga Atua Tekā tini tini ke.

WAKAMOHIOTANGA.

Kia wakamatauria tikatia nga wakaaro o te Atua i ana ture. Na , e rua ano nga ahua o nga wakapakoko : na , ko nga wakapakoko *hei Atua mo te tangata* , a ko nga wakapakoko *hei mea wakamahara*.

Na , nga wakapakoko *hei Atua mo te tangata* , ko nga wakapakoko e wakameatia nei kia inoi ai te tangata ki a ratou , pera me nga wakapakoko o Nepukaneha , o nga tau tangata nonamata i kuware nei i te Atua pono , a ahore iho ratou ki nga Atua teka i meinga nei e o ratou ringaringa. Ko ia nga wakapakoko e kino katoa ki te Atua , ki te Hahi Katorika Romana hoki ; mo

te mea ka hanga ratou *hei Atua mo nga tangata*.

Otira tenei ano nga wakapakoko e pai ki te nuinga o nga Keritiano o te ao, ki te Hahi Katorika Romana, ara, ki te Atua ano; na, ko nga wakapakoko kahore *hei Atua ke atu i mua i te Atua pono mo te tangata*; na, ko nga wakapakoko *hei tohu kau*, ara, *hei mea wakamahara*, pera me nga wakapakoko e wakamahara ana ki nga tupuna o te ao, ki nga tupuna tapu ranei, ki nga mea tapu o te Atua ranei, ara, ki a Hehu Kerito, ki nga Hato o mua, na, ki a Maria, ki nga Apotoro. No hea hoki te kino kia mahara nga tangata ki te Atua, ki nga mea o te Atua, ki nga hoa o te Atua, ki nga mea o te ora tapu? No hea koia e kino kia mahara te tangata ki nga wakaaro pai? Koia e pai ana nga wakapakoko *hei mea wakamahara*. Na te Atua ano hoki i mea mai kia hanga ratou; na, nana i mea no muri i te tuhituhinga o ana ture, kia hanga, i tona ware karakia nui tawito, nga wakapakoko *hei mea wakamahara*. No reira kua tu i reira ko nga Kerupima koura e rua, ko te Aka, ko to tokotoko o Arona, ko nga turanga raiti, a ka tini atu nga mea i tuhituhia ranei, i wakapakokotia ranei mo nga karakia o te Atua. Koia e pai te Atua ki nga wakapakoko *hei mea wakamahara*. Heoi, ki te mea e kino nga Hahi Watiia ki te Hahi Matua Katorika Romana mo ana wakapakoko tapu, kia kino hoki ratou ki te Atua ano e wakaae ana ki aua mea. Otira kei hangareka te hunga e wakahe ki nga wakapakoko *hei mea wakamahara*. Ta te mea e tini hoki a ratou wakapakoko i tawahi i roto i o ratou ware karakia ranei, i roto i o ratou pukapuka ranei, i runga hoki i o ratou ware karakia. Na, e pai ki a ratou nga wakapakoko i tawahi, a e kore e pai aua mea kikonei? He aha tenei? He tikanga ranei, he tinihanga ranei? Heoi, ma te tangata tika e ki mai.

4. U. Ka mea te Atua i ana ture, kia wakatapua te ra Hapati. Koia e kino pea aianei kia mahuetia tenei, a kia tangohia te ra tuatabi o te wiki hei ra tapu pono?

M. E kore rawa e kino kia mahuetia te ra Hapati, a kia ta-

ngohia te ra tuatahi o te wiki hei ra tapu pono ; ta te mea na te Atua i mea mai ki te tuhituhinga, wakatapua te ra Hapati, a ki muri na te Atua i mea hoki ki te Teratihiona, mahuetia te ra Hapati, a tangohia te ra tuatahi o te wiki hei ra tapu, hei ra ki te wakamahara i te aranga mai o Hehu Kerito i te mate. Ko ia te wakaaro o te nuinga o nga Keritiano o te ao i nga ture o te Atua. Ko to ratou Teratihiona hoki te pou me te unga o te pono ; na, e rangi taua Teratihiona i te tuhituhinga kau o te pukapuka tapu ano.

2. U. Ka ho atu hoki pea tetahi kaha e te Atua ki te Apotorotanga o te Hahi Katorika Romana kia meinga nga ture ki nga Keritiano mo to ratou ora tapu?

M. Ae ra hoki. Na, ko te kupu o te Atua e mea : *na te Wai-rua Tapu i wakanoho ai i nga Epikopo hei arahi i to te Atua Hahi, i hokona e ia ki ona toto.* (Mahinga o nga apotoro. 20. 28.) Na, kia arahina nga tangata o te Hahi ki te ora tapu, ara, ki te ora o te rangi, e tino tika kia rangona nga kai arahi, a kia wakaritea o ratou ture.

2. U. He aha nga ture o te Apotorotanga o te Hahi?

M. Na, ana ture ko nga ture ano o te Atua, ara, ko nga ture kia wakaritea nga ture o te Atua ano ; na, kia wakaritea putia te karakia o te Miha i te ra tapu, i nga haringa tapu hoki o te tau ; kia wakakahoretia nga hara ; kia tangohia tikatia nga Hakarameta o Hehu Kerito, a kia tika hoki te ripenetatanga o nga Keritiano katoa.

UPOKO 8.

KO TE HARA.

3. U. He aha te tino kino o te ao?

M. Ko te Hara.

3. U. He aha te Hara?

M. Ko te rongonga kore ki te ture o te Atua.

3. U. E hia nga tino ahua o te hara?

M. E rua : ko te hara Orihinare , ko te hara Aketuare. Na , te hara orihinare ko te hara i meatia ai e Atama a ka wakakino ai ki nga tangata katoa , i o ratou wakawanautanga ki te ao. Tena ko te hara aketuare , e meatia ana e te tangata ki tana hiahia ano.

2. U. E hia nga ahua o te hara Aketuare?

M. E rua hoki : ko te hara Moretare , ko te hara Weniare. Ko te hara moretare e wakamate rawa i te ora tapu o te tangata ; a ko te hara weniare e kore e wakamate rawa i te ora tapu , otira e wakaiti ana i te ora tapu nei.

UPOKO 9.

KO TE KERATIA.

3. U. E ahei ana pea te tangata mana anake kia wakaorangia ai i nga hara katoa , a kia wakaritea tona ora tapu?

M. Hore rawa ; na , e tino mate ia i te kahanga o te Keratia kia wakaorangia ai i te hara , a kia wakaritea tona ora tapu.

2. U. He aha te Keratia?

M. Ko tetahi mea wakawairua ia e ho mai noa nei e te Atua ki te tangata , ma nga utu o Hehu Kerito , kia wakakahangia ia , a kia wakaorangia ai.

2. U. E kaha pea te tangata ki te wakaae ranei , ki te wakahore ranei ki te mahi pai o te keratia ki roto ki a ia?

M. Ae ra hoki ; na , e ahei ana te tangata te wakaae ki te mahi pai o te keratia , a na reira ka wakapaingia ai ia me ana mahinga ; otira e ahei ana hoki ia , i roto i tona ngakau , te wawai huna ki te keratia , ki te mea e pai ki a ia ; a na reira ka wakakinōa ia me ana mahinga.

2. U. E hia nga tino ritenga kia tukua mai ranei , kia waka-

nua mai ranei te keratia ki te tangata?

M. Ko te inoinga, ko nga hakerameta me nga mahinga pai.

UPOKO 10.

KO TE INOINGA.

3. U. He aha te inoinga?

M. ko tetahi korero o te tangata ki te Atua ma tona ngakau kia ho mai i nga mea pai mo te wairua, mo te tinana, kia rite te ora tapu.

2. U. E rite tonu pea te inoi ki te Atua me te inoi ki nga hunga wakaharitia i te rangi?

M. Kahore tenei e rite tonu. Na, e rua ritenga ano mo te inoi, ko te wakanuitanga rawatanga o te ngakau, a ko te wakahonoretanga e kore e nui rawa. Na, e inoi ana nga keritiano Katorika Romana ma Hehu Kerito i te wakanuitanga rawatanga o te ngakau ki te Atua hei tino Nui, hei kai ho mai i nga mea pai katoa.

Otira e inoi ana nga hunga o te Hahi Katorika Romana, i tetahi wakahonoretanga o te ngakau, ki nga hunga wakaharitia o te rangi hei hoa tapu o te Atua, kia inoi hoki ratou me tatou mo tatou ano, ma nga utu o Hehu Kerito hoki te tino kai inoi kotahi me te kai wakaora kotahi pu.

UPOKO 11.

KO NGA HAKERAMETA.

5. U. He aha nga Hakerameta?

M. Ko etahi ritenga tapu kitea o te keratia e kore e kitea; a na Hehu Kerito anake i mea i a ratou, kia ho atu nei e ana kai tiaki ki nga tangata kia wakaorangia ai ranei, kia wakanuitia

ahu ra nei to ratou ora tapu.

3. U. E hia nga Hakerameta?

M. E witu ano : na , ko te Iriiringa , ko te Kowirimahio , ko te Eukaritia , ko te Ripenetatanga , ko te Eketema Ukehio , ko te Oretinahio , ko te Marenatange.

3. U. He aha te te Iriiringa?

M. Ko te Hakerameta tuatahi ia e wakakahore ana i te hara orihinare me nga hara katoa o te tangata , a e ho mai hoki ki a ia i te ora tapu o te keratia , kia wakaorangia ia i a Hatana , a kia wakawanautia ki te Atua , ki tana hahi hei tamariki mo raua.

2. U. Ki te mea e nui te mate o tetahi turoro , a kahore i reira e noho tetahi ariki hei ho atu ki a ia i te Iriiringa , ma wai e iriiri taua turoro?

M. Ma te hunga e matau ana ki te ho atu i te iriiringa ahakoa e hara ia i te ariki. Na , e tino tika kia iriiria te turoro i mua i tona matenga rawa , ki te mea e hiahia ana ki te Iriiringa. Mei reira e pai te hunga katoa ki te ho atu i te Iriiringa , ahakoa he wahine ia , ahakoa he tamariki.

2. U. He aha te ritenga kia ho atu te Iriiringa e te hunga e hara i te ariki?

M. Kia penei : na , kia ringihia tetahi wai maori ki tetahi wahi nui o to te turoro tinana , ara , ki tana paparinga matau , ki te mea e takoto noa tenei ki te mahi , me korerotia tahitia enei kupu : *e iriiri ana ahau i a koe ki te ingoa o te Matua , me te Tamaiti , me te Wairua Tapu.* A ma reira ka oti pu te Iriiringa.

2. U. He aha te Hakerameta o te Kowirimahio?

M. Te Kowirimahio ko te Hakerameta e ho mai ana ki te keritiano i te Wairua Tapu me te nuinga o ana keratia , me tetahi tohu wakawairua papai e kore e wakakahoretia ai , kia tino wakakahangia ai te keritiano i tona wakaponotanga , a kia tika tonu ia i te ora tapu.

3. U. He aha te Eukaritia?

M. Ko Hehu Kerito katoa ia e kore e kitea i te ata o te taro

me te waina kua kahore.

2. U. He aha te hata Miha?

M. Ko te Karakia tino nui ia, i reira e meatia ana te Eukaritia, a e kawea houtia ki te Atua i te ata o te taro me te waina, te patunga tapu o Hehu Kerito i te Ripeka kia tukua mai ki a tatou nga keratia o taua Patunga tapu tawito.

2. U. He aha te Eukaritia hei Komunio?

M. Ko te tangohanga i te Hakerameta o te Eukaritia, na, i a Hehu Kerito katoa i te ata e rua o te taro me te waina ranei, i te ata kotahi anake o te taro ranei.

2. U. He aha te Hakerameta o te Ripenetatanga?

M. Ko te Hakerameta i meatia ai e Hehu Kerito ano, a e ho atu ana e ana kai tiaki tapu o te Hahi Katorika Romana ki nga tangata, kia wakakahoretia a ratou hara, kua meatia nei no muri i to ratou Iriiringa.

3. He aha te Eketema Ukehio?

M. Ko te Hakerameta e wakapai ana ki nga wairua o nga turoro, ki o ratou tinana hoki, ki te mea to ratou wakaoranga i te mate e pai ai ki to ratou oranga tapu, na, ki te hiahia o te Atua.

2. U. He aha te Hakerameta o te Oretinahio?

M. Ko te Hakerameta tenei e ho atu nei ki te keritiano e tino matau ana ki te kupu o te Atua, me hiahia e te Atua, me wiriwiria hoki e te apotorotanga o te Hahi, kia wakaarikitia ia hei mahi tapu ki te ora tapu o nga tangata.

2. U. He aha te Hakerameta o te Marenatanga?

M. Ko te Hakerameta e ho atu ana ki te tangata me te wahine, e pai nei kia marenatia, i nga keratia kia wakatapua to raua ora tahi, a kia wangai raua, mo te ora o te rangi, i nga tamariiki e pai te Atua kia ho atu a mua ki a raua.

UPOKO 12.

KO NGA MAHINGA PAI.

3. He aha te mahinga pai ?

M. Ko te mahinga e meatia ana mo te Atua, ara, mo te wakarite i tetahi o ana ture ranei, i tetahi mea ranei kahore ano i tonoa e ia, otira e pirangi ia kia meatia e te tangata.

WAKAMOHIOTANGA.

Na, ko nga mahinga pai ka utua e te Atua ki te keratia i tenei ora, a ki te kororia i te Rangi. Koia ki te mea ka nui te mahi pai o te tangata, na, ka nui hoki te keratia i tona ora nei, a ka nui te kororia mona i te Rangi. Waihoki ki te mea e iti tana mahi pai mo te Atua, na, ka iti hoki te keratia, ka iti tana kororia i te Rangi.

Tena ano, ki te mea heoi ano tana mahi i tenei ora, ko te mahi mona anake, mo nga tangata ranei, kia pai ratou ki a ia, ara, mo te moni anake, mo nga mea o te ao, na, kia penei ka marere tona utu o te Rangi; mo te mea kihai tana mahi i meatia ai mo te Atua, engari ko te mahi noa ia, ko te mahi tangata e hara i te mahi Keritiano, e hara i te mahi mo te ora tapu, mo te Rangi, ara, mo te Atua te tino pai o te tangata. Heoi, kia pai tona ngakau ki te Atua, na, kia kawea ana mahinga katoa me ana korero, me ana wakaaro ki a ia; ara, kia kawea hoki ki te Atua ana mate, ana mamae hei utu ripeneta mo ana hara, kia wakakotahitia aua mea katoa ki nga mamae o Hehu Kerito i wakaora ai i nga tangata. Koia ka nui te pai o tenei inoinga poto : *Ki te ingoa o te Matua, me te Tamaiti, me te Wairua Tapu. Amene.* Ta te mea ki tenei inoinga e ahei te tangata te kawea i ana mahinga katoa ki te Atua.

Tenei ano hoki nga mahinga tino pai ka utua nuitia e te Atua ; na , ko nga mahinga o te wakaponotanga , o te hiahiatanga ki nga mea o te ora tapu , o te ora o te Rangi , o te aroha tapu ki te Atua , ki te wakaritenga , o te ripenetatanga me te nohinohinga i huaina ko te Humirita.

2. He aha te Humirita ?

M. Ko tetahi tikanga o te ngakau e wakakite ana i te nuinga o te Atua , me te nohinehinga o te tangata ; a ma reira ka nui ai tana wakaaro i te Atua , a ka iti ai hoki tana wakaaro i a ia ano ; a ka peia i tana ngakau te wakaaro me te mahi wakakake. Na , kia penei te tangata ka wakapaingia nuitia e te Atua ano , Ma te Atua hoki e ho atu i tana keratia ki te hunga humirita a e wawai ana ia ki te hunga wakakake.

UPOKO 13.

KO TE RITENGA MAHARA MO TE WAKAPONOTANGA.

2. U. Ko etahi kupu o te Atua e kore pea e tino kitea e te tangata ?

M. Ae ; tenei ano etahi : ko te wakakotahitanga o nga hunga tokotoru o te Atua ki tana kotahi , ko te wakakikokikotanga o te Atua Tamaiti , ko ana mamae nui , me tana Keratia , me te pai o ana Hakerameta. Na , ko etahi o enei mea e matauria ana a ko etahi atu e kore e tino kitea .

2. U. He aha te ritenga kia tika te wakaaro o te tangata i nga mea o te wakaponotanga ?

M. Kei rapua e ia te tino peheatanga o to te Atua kupu e tawiti atu i te matauranga tangatatanga. Heoi , kia matauria e ia nga kupu e takoto noa ki te matau , a kia wakaponohia paitia nga kupu e kore e tino kitea.

2. U. He aha te tino takenga mo te wakaponotanga o te tangata ?

M. Ko te Atua ano e kitea nei hei Wairua nui rawa , tika tonu. Na reira e pono rawa ia ; na , e kore ia e ahei te wakaaro he , te korero teka. Koia ka tino pono ana kupu katoa.

2. U. Ma te aha ka whiwhi nga tangata i te ako pono o te Atua ?

M. Ma te mahi ako o tona Hahi , a ma tana Keratia e wakamarama ana ki roto ki te ngakau.

2. U. Mo reira he aha te mea e tika ana kia wakaritea ai e nga tangata ?

M. Na , kia wakarongo ratou ki nga kai wakaako tika o te Hahi pono , ka tahi ; a kia nui to ratou ineinga ki te Atua kia tukua mai ai tona Keratia ki roto ki o ratou ngakau , ka rua.

HE KATEKIHAMA POTO,

KIA MATAURIA WAWETIA NGĀ KUPU NUI O TE WAKAPONOTANGA.

3. *UPOKO KOTAHĪ.*

U. He aha te Atua ?

M. Ko te Wairua nui te Atua ; ko te matua kaha rawa , kai hanga i te rangi me te wenua.

U. Tokohia nga Atua ?

M. Ko tahi pu ano te Atua ; ta te mea e nui rawa ia.

U. Tokohia nga hunga ki a ia , ki tana kotahi ?

M. Tokotoru , na , ko te Matua , ka tahi ; ko te Tamaiti , ka rua ; ko te Wairua Tapu , ka toru.

U. Kahore e kupu wakarite mo tenei pono ?

M. Tenei ano : he ra ko tahi i te rangi , otira e toru mea ano ki a ia ki tana kotahi , na , ko tona kapura porohita , ko tona

marama me tona mahana.

U. Ko wai te ingoa o te Atua , te Wairua nui?

M. Ko Ihowa ranei , ko te Nui ranei , ko te hata Terinita ranei.

U. Na wai tenei ao i hanga?

M. Na te Atua.

U. He aha nga Ahere?

M. Ko nga wairua kau i hanga e te Atua. Na , ka tini o ratou i noho i te pai , a ka tini hoki i taka ki te kino.

U. Na wai nga tangata katoa i hanga?

M. Na te Atua.

U. Ko wai te ingoa o te tangata tuatahi i hanga e te Atua?

M. Ko Atama.

U. Ko wai te ingoa o te wahine tuatahi i hanga hoki e te Atua?

M. Ko Ewa.

U. Ko raua koia nga tino tupuna o nga tangata katoa o te ao?

M. Ae ; he mea pono ki ta te wakaponotanga.

U. Kua hanga e te Atua a Atama raua ko Ewa i te pai?

M. Ae ; ka tika tonu raua i to raua hanganga.

U. Muri iho ka taka raua ki te kino?

M. Ae ; ka wakarongo raua ki a Hatana te tino Ahere kino ; ka taka hoki ki tana wakakaketanga , na , ka kai raua i te karaka rahui.

U. He hara nui to raua?

M. Ae ; ko te putake ia o nga hara katoa , o nga mate katoa.

U. He aha te ingoa o te hara a Atama?

M. Ko te hara orihinare ; na , tenei te tikanga , ko te hara no te timatanga.

U. Ka riro pea te hara orihinare ki nga tangata katoa o te ao?

M. Ae ; ka piri te hara orihinare ki nga tangata katoa , i te timatanga o to ratou ora.

U. He aha te ritenga hei wakakahore i te hara orihinare?

M. Ko te Iriiringa , te Hakerameta tuatahi.

U. Na wai te Iririranga me nga Hakerameta ke atu i hanga?

M. Na Hehu Kerito.

U. Ko wai a Hehu Kerito?

. Ko te kai wakaora i te ao, ko te hunga tuarua o te Hata Terinita, ko te Atua Tamaiti i wakatangatatia.

U. E hia nga ahuatanga ki a Hehu Kerito?

M. E rua : ko te atuataka me te tangatataka.

U. E hia nga hunga ki a Hehu Kerito?

M. Ko tahi pu, ko tana hunga Atua.

U. Ko wai te matua wahine o Hehu Kerito?

M. Ko Maria, i wakawanau i a ia, i te tau e wa mano i muri i te hanganga o te ao.

U. Ko wai a Maria?

M. Ko te wahine tino pai, ko te wahine takakau ake ake, ko te matua pono o Hehu Kerito, a ko te matua wairua hoki ia o te ora tapu o nga tangata o te ao.

U. Na te hea ritenga i wakapai a Hehu Kerito ki tenei ao?

M. Na tana ako, na tana mahi tapu, na tana matenga rawa, na ana Hakerameta, na tana Hahi.

U. E tino aroha koia a Hehu Kerito ki nga tangata katoa o te ao?

M. Ae; ta te mea ka mate rawa ia mo ratou katoa.

U. He aha te ritenga tika kia wakaorangia ai te tangata?

M. Na, kia wakaponohia e ia nga kupu katoa o te Atua, ka tahi, kia wakaritea ana ture, ka rua.

M. Korerotia mai etahi tino ture o te Atua.

M. Kia tino aroha te tangata ki te Atua; a kia rite hoki tana aroha atu mo tona wakaritenga ki tana aroha mai ki a ia ano.

No reira e tino tika kei mahi kino te tangata a kia mahi pai ake ake; na, kia inoi ia ki te Atua, kia karakia ki a ia; kia wakatapua e ia te ra tapu; kia rongohia ia ki ona matua, a ki te Hahi tona tino matua tapu; tena ano, kaua ia e hae ki tona wakaritenga, kaua e patu, kaua e puremu, kaua e tahae, kaua

e korero teka, kua tona ngakau e wakaae ki nga hiahia kino, ki nga wakaaro kino. Ko ia nga tino ture o te Atua.

U. E ahei ana pea te tangata mana anake te wakarite i nga ture o te Atua?

M. Kahore; e mate ana ia i te Keratia kia wakakahangia ai ki te mahi pai.

U. He aha te Keratia?

M. He mea wakawairua na te Atua e ho mai hei marama, hei kahanga, hei oranga mo te ngakau.

U. He aha te ritenga kia whiwhi te tangata i te Keratia a kia wakanuia ai tenei i roto i a ia?

M. Ko te inoinga, ko nga Hakerameta, ko nga mahinga pai.

U. Korerotia mai etahi inoinga tino pai mo te tangata?

M. E to matou matua i te rangi. . . Tena wakapaingia koe, e Maria. . . . (kia kitea enei inoinga i nga inoinga o te ata.)

U. Korerotia mai e koe te tohu nui o te Keritiano?

M. Tenei ano : ki te ingoa o te matua, me te Tamaiti, me te Wairua Tapu. Amene.

U. Korerotia mai te meatanga o te wakaponotanga ki ta nga Apotoro?

M. E wakapono ana ahau ki te Atua te Matua kaha rawa. . . (Kei te inoinga o te ata tenei.)

U. Korerotia mai nga inoinga mo te ripenetatanga?

M. E waki ana ahau ki te Atua. . . E taku Atua ka nui te mae o toku ngakau. . . (kei nga inoinga o te ahiahi.)

U. He aha te karakia nui rawa mo nga Keritiano?

M. Ko te Miha. Ta te mea ki reira e kawea ana te matenga rawa o Hehu Kerito ki te Atua kia tino atawai ai ia ki nga tangata.

U. He aha te ritenga tika kia pai te inoinga o nga tangata ki te Atua?

M. Na, kia inoi ratou ma Hehu Kerito, i te ngakau. Ko te ngakau hoki o te tangata te pukapuka inoi e tino pai ano ki te

Atua. Koia e ata wakarongo ana ia ki nga inoinga katoa e meatia nei na te ngakau.

U. He aha nga Hakerameta?

M. Ko etahi ritenga tapu i hanga e Hehu Kerito hei ho mai i te keratia ki nga wairua o nga tangata.

U. E hia nga Hakerameta?

M. E witu : na , ko te Iriiringa hei wakakahore i te hara originare , kia wakatamarikitia te tangata ki te Atua ; ko te Kowirimahio hei ho mai i te Wairua Tapu ; ko te Eukaritia hei ho mai i a Hehu Kerito ki roto ki nga Keritiano ; ko te Ripenetatanga hei wakakahore i nga hara i meatia nei i muri i te Iriiringa ; ko te Eketema Ukehio hei wakapai ki nga turoro ; ko te Oretinahio hei wakatapu te tangata kia wakaarikitia ; a ko te Marenatanga kia wakatapua nga hoa tane me nga hoa wahine.

U. He aha nga mahinga pai ki te aroaro o te Atua?

M. Ko nga mahinga e meatia e te tangata mo te Atua ano , ara , mo te ora tonu.

U. Ko wai i wiriwiria e te Atua hei wakaako , hei mahi karakia , hei ho mai i nga Hakerameta ki nga tangata?

M. Ko nga kai tiaki o te Hahi pono.

U. E kore e tini nga Hahi pono?

M. Kahore ; ko tahi pu ano te Hahi pono.

U. Ko te hea Hahi te Hahi pono?

M. Ko te Hahi na Hehu Kerito i hanga.

U. Ko wai nga ingoa o te Hahi pono?

M. Ka huaina nuitia ia i te ao , ko te Hahi Kotahi , Tapu , Katorika , Apotorika , Romana , a , i te potonga , ko te Hahi Katorika Romana.

U. Kei hea te Hahi Katorika Romana?

M. Kei te wenua katoa , ko te Hahi hoki ia no nga tau katoa , na , no nga ra o Hehu Kerito tae noa ki tenei ra.

U. E hia nga tau no te timatanga o te Hahi Katorika Romana?

M. Ko tahi mano e waru rau e wa te kau ma toru o nga tau ki

taua Hahi ; na Hehu Kerito pu hoki ia.

U. E kore e ahei te Hahi Katorika Romana te ako he , te ako Kino , e kore hoki ia e pirau ?

M. Hore rawa ; ta te mea e noho ana a Hehu Kerito kei a ia , a e kore a Hatana e toa ki a ia , ki ta Hehu Kerito kupu ano.

U. Kahore pea te ora tonu mo te hunga e noho nei ki waho i te Hahi Katorika Romana ?

M. Kahore ; ta te mea na Hehu hoki i mea : ko te hunga e kore e wakarongo ki tana Hahi waiho ia hei hunga Atua pono kore.

U. Ko wai te arikitanga tika mo te Hahi o Hehu Kerito ?

M. Na , i te timatanga , ko Petera ano me nga Apotoro , a ki muri , ko o ratou wakaoranga ake pono , na , ko te Papa te tino Epikopo i Roma , ko nga Epikopo katoa e wakakotahitia nei ki a ia , a ko nga ariki o ratou hoa mahi tapu mo nga iwi katoa.

U. E pehea ana te ritenga o te Atua ki nga tangata ?

M. E tino pai ia ki te hunga pai ; e tino tohutohu ano ia ki te hunga hara e ripeneta ana , a e tino riri hoki ia ki te hunga kino e pakeke ana ki te kino tae noa ki te matenga rawa.

U. E aha te matenga rawa ?

M. Ko te wehewehenga o te wairua i tona tinana , heoi ano.

U. Ka tanumia te tinana , na , ka wakanehua hoki te wairua ?

M. Hore rawa ; ta te mea he mea matenga rawa kore te wairua. Na , ka mate rawa te tinana , ka rere wawe te wairua ki te Atua kia wakawakia ai e ia.

U. He aha te utu i reira mo te wairua o te tangata i mate rawa i ana hara nui ?

M. Na , ka peia ia ki te iweri , te kainga o Hatana , he kainga kapura mutunga kore.

U. He aha te utu i te wakawakanga o te Atua mo te wairua o te tangata e kore e tika tonu i tona matenga rawa ?

M. Ka tonoa ia ki te Purekatorio te kainga o nga mamae , ano ka tino utua ana hara i reira , ka haere ia ki te ora tonu o te

rangi.

U. He aha te utu mo te tangata e tika tonu i tana matenga rawa?

M. Ka tangohia wawetia ia ki te ora tonu o te rangi, te kainga pai rawa o te Atua ano.

U. He pono, ka wakaarahia katoatia nga tangata a te mutunga o te ao, a ka wakawakia nuitia ratou?

M. Ae, e tino pono tenei ki ta te Atua kupu; na, kei reira, ka ara ake te hunga katoa, ahakoa kino, ahakoa pai. A ka nui te wakawa o te Atua ki a ratou. Na, ko te hunga kino ka tura-kina ki te iweri, kia tino mamae ai ake ake ake; tena ko te hunga pai ka haere ki te rangi kia tino wakaharitia ai ake ake ake hoki.

KO TE TOHU O TE RIPEKA, I HUAINA NEI KO TE TOHU O TE KERITIANO.

Ki te ingoa o te Matua, me te Tamaiti, me te Wairua Tapu. Amene.

WAKAMOHOTANGA.

Ko te tohu o te ripeka te inoinga poto; otira e tino pai ia kia wakahonoretia nuitia ai te Atua, kia wakapaingia ai te tangata a kia wakangaromia a Hatana. Koia ko te tohu o te Ripeka te inoinga e pai ana mo te timatanga me te mutunga o nga karakia katoa.

Tenei ano te ritenga kia wakaritea tikatia te tohu o te Ripeka. Na, mauria te ringaringa matau 1° ki te rae, a meatia ra : ki te ingoa o te Matua; 2° ki te uma, a kia meatia : me te Tamaiti; 3° ki te pokoiwi mauī, a kia meatia ra : me te Wairua; 4° ki te pokoiwi matau, a kia meatia : Tapu. Amene.

Na, kia penci ka rite te tohu o te Ripeka ma te ringaringa matau, a ka rite tahi hoki ma te korero, te inoinga nui ki te

Hata Terinita, ki a Hehu Kerito hoki i mate rawa i te Ripeka.

Tena kia matauria tonutia taua ritenga nui o te tohu o te ripeka. Na, ma te meatanga o te Ripeka ki te aroaro, e mahara ana te tangata ki te ripekatanga o Hehu Kerito; a na te mea e maha nga meatanga o te tohu o te Ripeka e te tangata mo nga karakia i nga ra katoa, koia e kore ia e wareware i to Hehu Kerito matenga rawa, ko tetahi pono nui tenei o te wakaponotanga, a ko te takenga hoki ia o te wakaoranga i nga tangata o te ao. Tenei ano, ma te meatanga o te Ripeka ki te aroaro, e mea ana te tangata ki te Atua : *e te Atua, ka atawai koe ki nga tangata ma te ripekatanga o Hehu Kerito, tou tamaiti, na, kia pai moku tona matenga rawa i te Ripeka, a ma taua utu nui ki tou tikan- ga, kia wakapai koe ki ahau me toku ngakau, me aku wakaaro, me aku kupu, me taku mahi.*

Tenei ano hoki, ma enei kupu : *ki te ingoa o te Matua, me te Tamaiti, me te Wairua Tapu. Amene.*, e kore te tangata e ware- ware i te Hata Terinita, te pono tino nui o te wakaponotanga. Na, ma aua kupu e mea ana te tangata ki te Hata Terinita : *e Hata Terinita kua hanga ahau e koe ki tou ahua, mo te mahara me te tino aroha ki a koe. No reira e tino tika kia ora ahau mou; a kia meatia hoki aku inoinga, aku mahi katoa mou, na, mo tou ingoa, mo tou kororia. Koia e nui te ritenga tapu poto o te tohu o te Ri- peka, i huaina nei hoki ko te tohu o te Keritiano.*

Heoi, tenei kupu, *Amene*, e penei me enei kupu maori : *kia meatia ponotia te mea i korerotia ai e au. No reira ko taua kupu, Amene.* e tino wakaae ana ki nga mea i korerotia ai e te kai inoi ki te Atua.

Ko ia tetahi wakamohiotanga i te tohu o te Ripeka, o te Ke- ritiano ranei. Na, ma reira e nui te korero o te Keritiano mo te nuinga o te Atua, mo te pai o te tangata ano, a mo te wakaho- ki i te wakawainga o Hatana i wakangaromia ai i te Ripeka o Hehu Kerito. Koia kia meatia te tohu o te Ripeka e te tangata i te wakaaro nui, i te ngakau karakia. Na, kua te tangata e

takaro ki taua tohu. He mea tino kino hoki ki te Atua, te takaro i ona ritenga tapu.

HE INOINGA HEI MUA I TE KAI.

Ki te ingoa o te Matua, me te Tamaiti, me te . . . E toku Atua, wakapaingia matou me tenei kai i ho mai nei i tou painga, kia ora matou mo te wakarongo atu ki a koe. Ma Hehu Kerito, to matou nui. Amene. Ki te ingoa o te Matua, me te . . .

HE INOINGA HEI MURI I TE KAI.

Ki te ingoa o te Matua, me te . . .

E wakawetai ana matou ki a koe, e te Atua kaha rawa, mo nga mea pai katoa i ho mai nei ki a matou e koe, e ora nei hei tino rangatira ake ake ake. Amene. Ki te ingoa o te Matua, me te . . .

KO TETAHI TIKANGA KIA PAI NGĀ KERITIANO I NGĀ RA KATOĀ.

1° I te putanga mai o te ra, kia oho te hunga katoa o te kainga. Na, i te aranga mai i te moenga, kia wakaritea pukutia te tohu o te Ripeka, e mea ana te tangata : *ki te ingoa o te Matua, me te . . .* kia kawea ai ki te Atua ana mahinga katoa i taua ra. Tena ka mutu te tohu o te Ripeka, kia kakahuria tikatia te tinana.

2° Kia patua te pere hei karanga i nga akonga ki te karakia. Na kei roa ratou ki te haere mai ki te huihuinga mo te karakia. Me i reira kia patua te pere, a ka mutu taua patunga tuarua o te pere kia timataia wawetia te inoinga o te Ata. A ka mutu taua inoinga, kia pa nuitia tetahi wahi o te katekihama, kia korerotia ranei tetahi wahi o te pukapuka ako, e tetahi kai karakia

matou , a kia wakarongo mai nga akonga katoa ki te ako e korerotia ano. A ki muri i taua mahi , kia waiatatia tetahi waiata tapu no te pukapuka. A ki muri rawa , kia pa nuitia te inoinga : *E oma ana matou . . . hei wakamutunga.*

3° Ano ka mutu te karakia o te Ata , kia wakarite tetahi tetahi ki tetahi mahi. Na , kia wehi te hunga katoa ki te mangere. Ta te mea he hara nui te mangere. A e tino tika hoki ki te aroaro o te Atua kia mahi te tangata , e kawe ana i tana mahi ki te Atua hei utu ripeneta , hei utu aroha hoki ki a ia. Mo reira i mua i te mahi , e pai ana kia korerotia pukutia te inoinga mo te mahi : *e toku Atua , mou ra taku . . .*

4° Tenei ano , i te roanga o te ra , e nui te pai kia meinga e te tangata nga inoinga iti i tona ngakau. Tenei ano etahi : *E toku Atua , tokungia ahau e koe mo aku hara ! E Hehu Kerito mou toku ngakau ! kia pai moku tou matenga rawa ! E Hehu Kerito , kia tino wakaono ahau ki a koe , kia wakarite hoki ahau i ou kupu katoa ! E te Wairua Tapu , ho mai tou marama , me te muinga o ou keratia ki toku wairua , kia toa ahau ki te he , ki te kino ! E te Atua , te Matua kaha rawa , e kite ana koe i nga mea katoa , i nga wakaaro katoa , kia tupu nga hua o te pono me te pai i roto i toku ngakau , me koe hoki e wakatupu i nga hua pai ki te wenua ! E toku Atua , mou taku mahi , mou oku mamae , mou oku haringa , mou toku ora , mou oku mea katoa ! Ko ahea koe ka karanga i ahau ki te Rangi , ki te ora tonu ! E hata Maria , e te matua tapu aroha , inoi koe moku ! E toku hato Ahere pai , tiakina ahau e koe ! E toku hato paterono inoi koe moku ! E nga hato katoa inoi ra mo matou !*

5° Hei mua i te kai , kia meatia te inoinga : *E toku Atua , wakaingia matou . . . a hei muri i te kai , kia meatia tenei : e wakaueai ana matou . . .*

6° I te awatea , he mea pai , kia korerotia te inoinga : *ka tukua te rongo ma te ahere o te Nui . . .*

7° I te ahiahi , ka mutu te mahi me te hapa , kia patua te pere hei karanga i nga akonga ki te karakia ; na , kia rua nga patun-

ga, a ka mutu te patunga tuarua, kia timatatia wawetia te inoinga o te ahiahi. Ki muri i te karakia, kia pa nuitia tetahi wahi o te katekihama, kia korerotia ranei e te kai karakia tetahi wahi o te pukapuka ako, a kia wakarongo te hunga katoa ki taua ako o te pukapuka. Ki muri kia waiatatia tetahi waiata tapu no te pukapuka. A ki muri rawa kia pa nuitia te inoinga : *E oma ana matou . . .* hei wakamutunga.

8° I mua i te moe, kia korerotia pukutia e te tangata, i tona moenga ano, te tohu o te Ripeka, e mea ana : *Ki te ingoa o te Matua . . .* hei wakatapu i te moe, hei wakamahara hoki ki te matenga rawa o Hehu Kerito i te Ripeka. A na te mea te moe ko tetahi ritenga ano o te matenga rawa o te tangata, koia kia kawea e tatou ki te Atua to tatou moe me to tatou matenga rawa e tukua mai nei a mua, i te ra, i te po ranei e kore e matauria ai e tatou. He mea pai hoki kia uwhiuwhia te moenga ki te wai tapu.

HE TIKANGA MO NGA RA TAPU.

1° Kei mahi te tangata i te Ra Tapu. Na, heoi ano te mahi e kore e kino ki te Atua, i te Ra Tapu : na, ko te hoe hei haere ki te ware karakia, ki te mahi pai ; ko te takanga me te kohue-tanga o nga kai, kia ora ai te tangata i te Ra Tapu kia penei i nga ra o te wiki.

2° Tenei ano etahi karakia mo nga Ra Tapu : kia penei te inoinga o te ata me to nga ra katoa ; haunga te ako me te waia-ta, waiho enei mo te karakia nui o te awatea ka wakarite ai.

Ki te mea e ahei ana nga akonga te haere ki te Ariki, na, kia haere atu ratou ki te karakia o te awatea, ko te Miha te ingoa, a ki era karakia atu e wakaritea ai e te Ariki mo nga tangata.

Otira ki te mea e kore nga akonga e ahei te haere atu ki ana karakia, na te hau kino ranei, na te ua ranei, na te roa o te ara ranei, na, kia noho ratou i to ratou kainga wakarite ai i nga inoinga me nga waiata e tika ana mo te Miha. Tena kia toru

patunga o te pere mo te karakia nui o te awatea, i te Ra Tapu. Na, Tenei ano tetahi ritenga mo taua karakia i te Ariki kore :

1° Kia tuturi nga akonga katoa, a kia mea te Kai karakia :

MEATANGA O TE WAKANUITANGA RAWATANGA, E HUAINA NEI KO TE ATORAHIO.

E Ihowā, e te Wairua Nui, ko koe te Atua pono kotahi pu e ora ana i nga hunga tokotoru, ko te Matua, ko te Tamaiti, ko te Wairua Tapu; ko koe te kai hanga i te rangi me te wenua, me nga tangata katoa, me nga mea katoa o te ao; ko koe te Wairua Nui e noho ana i nga wahi katoa; ko koe hoki te kai pupuru me te kai tiaki, me te kai tupato o nga mea katoa; e to matou Matua pai rawa e wakawetai ana matou ki a koe, na te mea ka wakamaramatia o matou wairua ki tou kupu, ki te ako pono o tou Hahi Katorika Romana; na, ka matau matou ko koe te Atua pai rawa mo matou. Koia e nui rawa ta matou wakaaro ki a koe; ko koe te Tino Tapu; heoi ano hoki nga mea tapu pono, ko tou ingoa me nga mea o tou karakia. No reira e tino tika kia mahuetia tonutia e matou nga Atua teka me nga tapu katoa o ta matou kuwaretanga. A e pai ana matou ki te wakarongo ki a koe, ki te mahi ki a koe, a ki te wakarite i ou kupu katoa, i tou hiahia katoa ma Hehu Kerito to matou Nui. Amene.

2° E waki ana ahau ki te Atua kaha rawa . . .

3° *Kia noho ki raro te hunga katoa.* me waiatatia tetahi o nga waiata tapu.

4° Kia korerotia e te kai karakia te ako poto o te wakaponotanga (*e kitea ia i nga inoinga mo nga turoro.*) E pai ana hoki kia pa nuitia tetahi wahi o te katekihama.

5° *Kia tu ki runga te hunga katoa, a kia korerotia e ratou katoa tenei :* E wakapono ana ahau ki te Atua, te Matua kaha rawa . .

6° *Kia noho ki raro te hunga katoa, me waiatatia te meatanga o te wakaponotanga :* E taku Atua, e wakapono tonu ana ahau . . .

7° Kia waiatatia te meatanga o te Tataritanga.

8° Kia waiatatia te meatanga o te Ripenetatanga.

9° Korerotia ra te inoinga : E to matou Matua i te rangi . . .

10° Kia waiatatia te meatanga o te arohatanga.

11° *Kia tuturi te hunga katoa, a kia korerotia te inoinga : E oma ana matou . . . hei wakamutunga.*

Ano ka mutu te tina, a ki muri atu ki te awatea, na, no ka tu te ra i waenga nui o tona haerenga ki te torengitanga, na, kia rua patunga o te pere hei karanga i nga akonga ki te karakia, ko te Weperi te ingoa. Tenei ano etahi o nga ritenga e pai ana mo taua karakia :

1° *Kia tuturi te hunga katoa, a kia timataia e te Kai karakia te inoinga : E to matou Matua i te rangi . . . Tena wakapaingia koe, e Maria, . . .*

2° *Kia tu ki runga te hunga katoa, a kia waiatatia tenei hei timatatanga o te Weperi :*

E te Atua, * tiakina e koe toku wakaoranga.

E te Nui, * hohoro mai tou wakakahanga ki ahau.

Kororia ki te Matua, me te Tamaiti . . .

3° *Kia noho ki raro te hunga katoa, me waiatatia enei waiata ki ta Rawiri :*

Maku tou kororia e wakaupakina . . .

Kororia ki te Metua . . .

Ka hari te tangata e wehi ana . . .

Kororia ki te Matua . . .

Wakapai koutou ki te Nui, e nga Tamariki . . .

Kororia ki te Matua . . .

4° Ka mutu ana waiata, kia korerotia tetahi wahi o te katekihama ranei, o te pukapuka ako ranei, o te kura ranei.

5° E pai ana kia korerotia te inoinga o te Rohario.

6° Kia waiatatia te waiata *No te hohonutanga o aku hara . . .* He inoinga tenei kia wakapai ai te Atua ki nga wairua o te hunga kua mate.

E oma ana matou . . . , hei wakamutunga.

I te ahiahi , ki muri i te hapa kia penei te inoinga me to nga ra katoa.

KO ETAHI INOINGA.

E pai ana enei inoinga mo te ora tapu , mo tenei ora hoki.

HE INOINGA MO TE TIMATANGA O TE NGAHINGA KI TE WENUA.

Ki te ingoa o te Matua , me te . . .

E hata Maria , inoi mo matou.

E nga hato Ahere , inoi mo matou.

E hato Hohepa , inoi mo matou.

E nga hato Pateriaka , inoi mo matou.

E nga hato katoa , inoi mo matou.

KIA INOI TATOU.

E to matou Matua i te Rangi , nau i mea kia mahi te tangata ki tona ora tapu me tona ora maori. Ko te tangata hoki e mahi ana ki tona ora tapu ka wakapaingia ai e koe. Koia e inoi ana matou ki a koe , e te Nui , kia ho mai tou keratia kia pai ai ta matou ngakinga ki o matou wairua , a kia wakatupuria ai e matou nga hua o te tikanga ki tou aroaro. Otira nau hoki i mea kia mahi te tangata mo tona ora maori ki te kakawa o tona mata. Koia e mahi ana matou , e ngaki ana kia wakaritea ai tou kupu me tou tikanga. Na , kia pai te Rangi , kia pai te ua , kia pai te ra ki te ngakinga o te wenua , ki te ruinga o te purapura , kia pai ai te kupu me nga hua hei oranga mo matou , na , kia ora ai matou mo tou aroha , mo tou kororia , e te Matua pai rawa , e wakaara ana i te ra o te Rangi ki runga ki nga tangata katoa , ahakoa pai , ahakoa kino. Na , kia pai koe ki te inoinga o ou tamariki. Ma Hehu Kerito , to matou Nui. Amene. Ki te ingoa o te Matua , me te . . .

HE INOINGA KIA WAKAPAI TE ATUA KI NGĀ MEĀ TUPU O TE WHENUA ,
A KIA WAKAORANGIA RATOU I NGĀ MEĀ KINO.

Ki te ingoa o te Matua , me te . . .

E hata Maria , inoi mo matou.

E hato Mikaere , inoi mo matou.

E nga hato Ahere , inoi mo matou.

E hato Hohepa , inoi mo matou.

E nga hato Pateriaka , inoi mo matou.

E nga hato Apotoro , inoi mo matou.

E nga hato katoa , inoi mo matou.

INOI TATOU.

E to matou Matua i te Rangi , ka mea a Hehu Kerito tou Tamaiti arohatia , e nui te kaha o to te hunga wakapono inoinga ki a koe. Koia e inoi ana matou ki a koe , e to matou Matua pai rawa , kia ho mai e koe he wakapono kaha ki o matou wairua. A na tou kupu hoki i mea : e tini ano nga tangata e kore e whiwhi ki ou homaitanga noatanga , na te mea e hara ta ratou inoinga ki tou aroaro. Koia e inoi ana matou kia wakakahoretia e koe a matou hara , a kia wakatikatia ai o matou ngakau ma te utu nui o nga mamae o Hehu Kerito. Na , e kore koe e wakarongo ki te inoinga o nga ngutu kau , e hara nei na te ngakau ; e kore hoki koe e wakarongo ki te inoinga o te hunga wakakake , o te hunga tinihanga , o te hunga hara. E Ihowa , e te Atua tino atawai , kei wakatahuri atu ou taringa i ta matou inoinga. Na tou kupu i mea ki nga tangata o te ao : *matua rapu koutou i te rangatiratanga me te tikanga o te Atua , a ka ho atu ki a koutou nga mea maha hei oranga mo koutou.* Na , e pai ana matou ki ou kupu katoa ; kia pai hoki koe , e pa , ki a matou inoinga e meatia nei ma Hehu Kerito , tou Tamaiti arohatia nuitia. Tenei ano ta matou inoinga ki a koe : na , kia wakapai koe ki o matou mea tupu , kia pai ai nga hua , kia pakari ratou hei oranga mo matou , a kia wakawetai ai matou ki a koe ; na , kia ora ai hoki matou

mou, mo te ora tonu, mo tou kororia, Amene.

E te Nui, kia wakarangona atawaitia e koe a matou inoinga. Ahakoa e tika ana kia kino nga mea o te ao ki a matou, hei utu mo a matou hara ki a koe, na, kia tohungia matou, a kia pai koe, ma tou atawai, mo te kororia o tou ingoa, na, kia pai koe kia wakaorangia o matou kari, o matou mea tupu i te ngarara me nga mea kino katoa e wakakino ana ki o matou oranga; kia peia, ma tou kahanga, aua mea kino, kei wakakino atu ratou ki tetahi wenua atu; a ka wakaorangia nga mara me nga kari i nga mea kino, kia whiwhi matou ki nga mea tupu, mo te kororia o tou nuinga. Amene. Ki te ingoa o te Matua, me te . . .

HE INOINGA MO TE TANGATA HI IKA, TANGO MANU RANEI.

Ki te ingoa o te Matua, me te . . .

E hata Maria, inoi mo matou.

E hato Kaperiere, i wakaora i a Topia i te ika kino, inoi mo matou.

E nga hato Apotoro, i tuku i te kupenga ki te kupu o Hehu Kerito, inoi mo matou.

E nga hato Pateriaka, inoi mo matou.

INOI TATOU.

E to matou Matua i te Rangi, nau i hanga i te tangata mou anake, na, mo te matau ki a koe, mo te tino aroha atu ki a koe. Ho mai tou keratia kia tika o matou wairua ki a koe, ki ta tou hiahia, a wakapai hoki koe ki ta matou mahi hei tango i nga oranga mo matou. Nau hoki i hanga i nga ika, i nga manu, i nga kararehe me nga mea tupu mo te pai o te tangata. Otira tukua mai e koe kia ora matou mou, mo te ora tonu. Ma Heha Kerito, to matou Nui. Amene. Ki te ingoa . . .

x What could have been better chosen than this for a grill upon the New Zealanders, who, when fishing, might possibly be upset in their canoes and seized by a shark.

HE INOINGA MO NGĀ TIRA.

Ki te ingoa o te Matua, me te . . .

E hata Maria, inoi mo matou.

E hato Kaperiere, inoi mo matou.

E nga hato Ahere, inoi mo matou.

E hato Hohepa, inoi mo matou.

E nga hato katoa, inoi mo matou.

INOI TATOU.

E te Atua kaha rawa, e te Atua atawai, arahina matou e koe ki te ara o te marietanga me te painga; a kia tiakina matou e nga Ahere, na, e Kaperiere i arahi nei i a Topia; kia hoki mai matou ki to matou kainga i tou aroha me te haringa. Amene.

E te tino Nui, tohungia ra matou.

E Kerito, tohungia ra matou.

E te tino Nui, tohungia ra matou.

E to matou Matua i te Rangi . . .

Tena wakapaingia koe, e Maria . . .

Kia haere tatou ki te marietanga.

Ki te ingoa o te Nui. Amene.

Ki te ingoa o te Matua. Amene.

HE INOINGA KI A MARIA.

Ko te inoinga pai tenei mo te mutunga o nga karakia.

E oma ana matou ki te atarangi o tou kaha, e te hata matua wahine o Hehu Kerito, to tatou Atua, kei wakatahuri atu ou taringa i a matou inoinga mo o matou mate; engari, ma tou inoinga kaha ki a Hehu Kerito, kia wakaorangia matou ake ake i nga mea wakamatakutia katoatia, e te wahine takakau waka-kororiatia me wakapaingia. Amene. Ki te ingoa . . .

KO ETahi INOINGA MO NGa TURORO E MATE ITI.

E te Atua kaha rawa, e to matou Matua i te Rangi, kia tohungia, kia wakapaingia hoki matou e koe, a kia wakaorangia tenei Turoro i tona mate, ma tou painga tino kaha! Otira ki te mea ka rite tou hiahia tika rawa kia tangohia te Turoro i tenei ora poto, i tenei ao noa, na, kia ora mou tona wairua, a kia haere ia ki a koe, ki te ora tonu o te Rangi. Ma Hehu Kerito, to matou Nui. Amene.

E to matou Matua i te Rangi . . .

Tena wakapaingia koe, e Maria . . .

E oma ana matou ki te atarangi.

HE RITENGA KARAKIA MO NGa TURORO E MATE NUI.

Ki te kahore he Ariki hei wakarite i nga karakia nui o te Hahi mo nga Turoro, na, kia kotahi Katekita, kia kotahi Kai karakia ranei, hei wakarite i nga ritenga e tuhituhiia nei kikonci.

Na, kia haere mai ki te Turoro te Kai karakia me tetahi hunga atu hei hoa mona, hei kai inoi hoki. E pai ana hoki kia tini atu nga akonga hei inoi mo te Turoro. Na, e mui te aroha o te Atua ki te hunga e wakapai ana ki nga Turoro. Tenei ano etahi karakia mo ratou. Na, kia tuturi te hunga katoa i te nohoanga o te Turoro. Me inoi ratou kia penei :

E hata Maria, inoi mo matou me tenei Turoro.

E nga hato Ahere, inoi mo matou me tenei Turoro.

E hato Mikaere inoi mo matou me . . .

E hato Hohepa, inoi . . .

E nga hato Pateriaka, inoi . . .

E nga hato Apotoro, inoi . . .

E nga hato katoa, inoi . . .

Kia tu ki runga te hunga katoa, a kia korerotia e te kai karakia

tenei wahi o te Pukapuka Tapu : (Mareka 16. no te 15. tae noa ki te 18. o nga rarangi.)

Ka mea atu ia (*a Hehu Kerito*) ki a ratou , (*ki ona Apotoro*) haere ra koutou ki te ao katoa kia kauwau i te Rongo pai ki te hunga katoa. Ko ia e wakapono ai , a e iriiria hoki , ka wakao-rangia ai. Otira ko ia e kore e wakapono , ka wakawakia ai mo te tino mate. Na , tenei ano nga tohu e wakakitea nei ma ratou e wakapono ana : ko nga Rewera e peia ai e ratou i toku ingoa. Ka korero ratou ki nga reo hou. Ka kaha ratou ki nga nakahi kei wakakino. A ki te inu ratou i tetahi mea wakamate , e kore ratou e wakakinoa.

KIA INOI TATOU.

Ko konei kia tuturi te hunga katoa.

Kai karakia. E Hehu Kerito , te Kai wakaora o te ao ,

Akonga. Wakanuia mai te Wakapono ki a matou.

Kai karakia. E Hata Terinita , ko te Atua kotahi i nga hunga tokotoru ,

Akonga. Tohungia matou me tenei Turoro.

Kai karakia. E hata Maria ,

Akonga. Inoi mo matou me tenei Turoro.

Kai karakia. E nga hato katoa ,

Akonga. Inoi mo matou me tenei Turoro.

Ko konei kia noho marire te hunga katoa, a kia korero te Kai karakia ki te Turoro i enei kupu :

E to matou hoa arohatia ki ta Hehu Kerito , kia marire tou ngakau , kia wakawirinaki koe ki a ia ; ka mate rawa hoki ia mo tatou katoa. E nui tana aroha ki a tatou ; e nui tana kaha ki te wakapai ki a tatou ; kia nui hoki to tatou aroha ki a ia ; kia kawea e koe ki a ia tou mate me ou mamae hei utu ripeneta , hei utu aroha hoki ki a ia mo ana mamae nui i runga i te Ripeka. A kia mahara hoki koe , e hoa tapu , ka nui te utu i te Rangi ma te Atua e ho mai ki te hunga e mamae ana i te maretanga ki ta te Atua tikanga matuatanga. Heoi , kia wakakotahitia ou

mamae ki to Hehu Kerito, me tou wakapono me au inoinga ki to te Hahi.

INOI TATOU.

E te Atua, e to matou Matua pai rawa, tohungia matou, wakaingia hoki matou e koe, a kia pai koe ki ta matou inoinga. Na, e inoi ana matou ki a koe, mo tenei Turoro, ki te ingoa o Hehu Kerito, tou Tamaiti arohatia nuitia. Na, ahakoa e pono ano ki tou kupu, ko nga mate me nga mamae o tenei ora poto e pai ana hei utu ripeneta mo nga hara, hei ritenga hoki e wakanui ana i o matou taonga kororiatanga i te Rangi, na, kia wakaorangia tenei Turoro (ko konei tona ingoa iriiri) i tona mate kia mahi pai ake ia mo tou kororia, a kia wakawetai ai ia me matou ki a koe, ki tou painga nuitanga! otira ki te mea ko tau hiahia tino tika ake ake e kore e pai kia wakaorangia to matou hoa tapu i tona mate, na, kia ora mou tona wairua, a kia haere atu ia ki a koe, ki te ora tonu o te Rangi, to matou kainga pono, pai rawa! Na, e wakapono ana matou ki ou kupu katoa. Nau i mea mai, ko te tangata e kore e ripeneta, e kore e iriiri, ka haere ia ki te kapura o te iweri mutunga kore. Tena ko te Keritiano tika e mate rawa ana i te ripenetatanga, i tou aroha, ka haere ia ki te ora tonu i te Rangi. Koia e kore nga keritiano tika e tino wehi ki te matenga rawa. Na, he pono, te matenga rawa ko to matou wakaoranga i te wahi o te tini o nga hara, i te tini o nga mate, na, i tenei ora poto, i tenei ao noa e hara nei i to matou kainga pono. Engari te matenga rawa ko te timatanga o to matou haerenga atu ki te Rangi; ki te ora kino kore, mate kore, na, ki te ora tonu, ki te ora tino pai, mutunga kore. Koia, e te Atua, e to matou Matua Pai rawa, ki te kahore tau hiahia e pai kia wakaorangia to matou hoa tapu i tona mate, na, kia wakaorangia ia i nga hara katoa, kia ora ia i tou Keratia, i tou aroha, a kia haere ia ki a koe, ki tou kororia, ki tou Rangatiratanga; na, kia tino hari ia ki reira tatari ai ki te mutunga o tenei Ao, na, ki te aranga mai o nga tinana i te mate,

kia wakaharitia tonutia ai ia ake ake ake i nga hato katoa ! Ma Hehu Kerito , to matou Nui. Amene.

E nga hato Ahere , me nga hato Apotoro , me nga hato Paterono , me nga hato katoa , inoi koutou mo matou me tenei Turoro.

E hata Maria , e to matou Matua wahine tapu arohatia , kia aroha mai koe ki a matou , a kia nui hoki tau inoinga atu ki te Atua mo matou me to matou nei hoa tapu e mate ana.

Me he mea ka kaha te Turoro ki te wakarongo ki tetahi ako i te kupu o te Atua , ina ka mau ia i tona matauranga na , e pai , e tika ana kia korerotia e te Kai karakia te ako e tuhituhia nei mona i raro atu , kia wakamaramatia ai tona ngakau , kia wakakahangia ai hoki ia i te wakaponotanga , a kia wakapaingia ai i te Atua ano.

Me he mea hoki kihai te Turoro i iriiria ai , na , e tino tika kia iriiria ia kei wakatakariri te Atua ki a ia , a kei haere tona wairua ki te iweri , ki te mea ka pa waive te matenga rawa ki a ia.

Tenei ano te ritenga ako e poto ano kia wakakahangia ai te wakaponotanga o te Turoro kua iriiria , a kia matau ai te Turoro kihai i iriiria , ki nga pono nui e tika nei mo te tanga i te Iriiringa.

Kai karakia. Kia mahara tatou , e oku hoa tapu , ki nga pono nui o te wakaponotanga , kia wakanuia mai ai to tatou , a kia reka ai hoki a tatou inoinga ki te Atua.

Na , he wairua anake te Atua ; ko te wairua nui rawa kotahi pu ia.

Otira tokotoru hunga ano ki a ia , ki tana kotahitanga , na , ko te Matua , te hunga tuatahi , ko te Tamaiti , te hunga tuarua , a ko te Wairua Tapu , te hunga tuatoru. Na , enei hunga tokotoru ko te Atua kotahi pu ; he mea huihuia putia ano tenei ; ko ia te Hata Terinita , ko ia te Atua pono , ko ia a Ihowa , ko ia te tino Matua o nga tangata katoa.

Na te Atua i hanga i te Ao me nga mea katoa o te Ao. Na te Atua i hanga i a Atama raua ko Ewa hei tupuna mo nga tangata katoa.

Tena kihai raua i noho ai i te pai ; na , ka taka raua ki te kino , ki te wakakaketanga , e kai ana raua i te karaka i rahuitia e te Atua. A to raua hara i huaina ai ko te hara Orihinare : ko ia te hara tuatahi i tenei Ao ; ko te purapura ia o te kino , ko te takenga o nga mate katoa , ara , ko te putake o nga hara katoa. Ko ia hoki te hara e piri ai ki a tatou katoa. A ko ia te hara e wakakahoretia ana e te Iriiringa te tuatahi o nga hakerameta.

Na , kia nui to tatou wakawetaitanga ki te Atua mo tana aroha nui rawa ki a tatou ! Ta te mea kihai ia i pai kia waiho nga tangata ki o ratou hara. Engari ka tonoa mai e ia ki te Ao tana hunga tuarua , ko te Atua Tamaiti hei Kai wakaora mo tatou. No reira ka wakatangatatia te Atua Tamaiti e te Wairua Tapu ki roto ki te kopu tapu o Maria hei matua wahine mona , he wahine takakau ake ake , he wahine pai tonu. Na Maria hoki ia i wakawanautia ki tenei Ao ; a ka huaina nuitia ia ko Hehu Kerito. Koia e rua ahuatanga ki a Hehu Kerito , na , ko te Atuatanga me te tangatatanga ; otira he hunga kotahi pu ki a ia , na , ko tona hunga Atua anake.

I peneitia i wakawanautia a Hehu Kerito e Maria ki tenei Ao inamata ; a ka toru tekau ma toru ona tau i ora ai ia i te wenua. Na , ka nui tona ako ki nga tangata , kia wakamaramatia ai ratou , na , kia peia ai te pouritanga me te Kuwaretanga. Tenei ano i mate rawa ai ia i te Ripeka hei utu ki te tikanga o te Atua mo nga hara o te Ao. Koia , e hoa tapu , e nui rawa to Hehu Kerito aroha ki a tatou , na , kia nui rawa hoki to tatou aroha ki a ia ! Muri iho ka ara ake ia i te mate , ka ora tonu. Nana pu te Hahi Pono Kotahi i hanga ki runga ki a Petera me te Apotorotanga. Ko te Hahi Tapu , Katorika , Romana ia , ko te Hahi mo te wenua katoa , mo nga tau katoa o te Ao.

Na Hehu Kerito hoki i hanga i nga Hakerameta e witu hei tuwha i tana keratia ki nga tangata , kia wakaorangia ai ratou. Ko te keratia hoki te mea tino pai hei marama , hei oranga , hei kahanga mo te wairua o te tangata.

Tenei ano hoki, na Hehu Kerito i meinga houtia nga ture o te Atua mo te ora tapu. Tenei aua ture : na, kia wakapono nga tangata ki ana kupu katoa ; kia wakarongo ratou ki tona Hahi pono kotahi e tino korero ana ma te Apotorotanga ; kia inoi, kia karakia ratou ki te Atua, ki te ritenga o tona Hahi ; kia aroha tonu ratou ki te Atua, a kia rite tonu hoki ta ratou aroha te tetahi ki tetahi, kia tangohia paitia te iriiringa me nga Hake-rameta e tika nei mo ratou ; kia wakatapua tikatia te Ra Tapu ; kia rongo nga tamariki ki o ratou matua : kei kino te ngakau o nga tangata ; kei puremu ratou, kei patu, kei mauahara, kei hae, kei tahae, kei korero teka. Kei hiahia o ratou ngakau ki te hara, engari kia ripeneta te hunga hara ; kia wakanuia te tikanga o te hunga pai, a kia mahi pai ake ake nga tangata katoa : ko ia te ako o Hehu Kerito i nga ture mo te ora tapu.

Tenei ano tetahi ako atu na Hehu Kerito : e tino pai te Atua ki te tangata pai, na, mo te tangata pai te ora tonu o te Rangi. Otira e tino riri te Atua ki te tangata kino e noho pakeke nei i ana hara nui ; na, mona te kapura o te Iweri mutunga kore.

Na, ka oti te ako me te mahi tapu o Hehu Kerito i te wenua, ka kake ia ki te Rangi. No reira ia e hoki mai ai ki te wakawa i nga tangata katoa, ahakoa pai, ahakoa kino. Ta te mea e pono rawa tenei : ko nga tangata katoa e wakaarahia i te mate, a te mutunga o te Ao, kia wakawakia nuitia ai ratou e Hehu Kerito, a kia wakaaetia houtia ai hoki e ia te ora tonu mo te hunga pai, me te Iweri mo te hunga kino.

Ko ia, e oku hoa tapu, ko ia nga pono nui o te kupu o te Atua ; ko ia nga pono nui e wakaponohia nei e nga tangata, i te Ao katoa. Na, kia tino wakapono hoki tatou ki aua pono katoa. A kia peia rawatia nga wakaaro o te ngakau mo nga Atua teka o tenei wenua ; kaua hoki tatou e matakau ki o ratou ritenga katoa, kei wakatakariri te Atua pono ki a tatou, a kei wakarihariha ia ki a tatou inoinga, mo te hunga mate, ara, mo tenei Turoro.

Ko konei , ki te mea kihai te Turoro i iriiria i mua , otira e waka-pono ana ia ki nga pono nui o te ako i korerotia nei , a e ripeneta ana hoki tona ngakau mo ana hara katoa , na , e tino tika kia iriiria ia , ina ka mate nui ia.

Ki te mea , no ka iriiria te Turoro , e wakanuia atu ana tona mate , a ka tata ia ki te matenga rawa , na , kia meinga e te Kai karakia tenei inoinga :

Haere , e te wairua keritiano , haere koe i tenei Ao noa , haere ki te Atua Matua i hanga i a koe ; haere ki te Atua Tamaiti i wakaora i a koe ; haere ki te Wairua Tapu i wakatapu i a koe ki tana keratia ! E Hehu Kerito , wakaorangia putia taua wairua ki te utu o tou toto i rere iho i te Ripeka ! kia pai tau wakawakanga ki a ia ! kia tangobia ia e koe ki tau atawai i tou Rangati-ratanga o te Rangi !

E hata Maria , e hato Hohepa me nga hato Ahere , me nga hato katoa , kia nui ta koutou inoinga ki te Atua mo tenei Turoro !

Kia maha hoki te korero i enei inoinga iti ki te taringa o te Turoro :

E Hehu , tohungia ahau ! E Maria , inoi koe moku ! E Hehu , e waka-pono ana ahau ki a koe , e aroha atu ana ahau ki a koe !

Kia meinga e te Kai karakia ki te Turoro kia wakae ia ma tona ngakau ki aua inoinga iti , a ka tata pu ia ki te matenga rawa , kia tino inoi nga akonga katoa e tuturi ana , a kia meinga e te Kai karakia enei kupu mo te Turoro ki tona taringa :

E Hehu , e Hehu , e Hehu !

Kia tukua atu toku wairua ki ou ringaringa , e te Nui. E Hehu Kerito , tangohia paitia toku wairua e koe. E hata Maria , inoi koe moku. E Maria , e te matua o te keratia , e te matua atawai , inoi koe ki te Atua , kei kino te mauahara ki ahau ; tangohia ahau ki tou kahanga , i te haora o toku matenga rawa.

Ano ka marere te Turoro , he mea pai kia patua te pere o te kain-ga hei tohu mo te matenga rawa o te Turoro , kia inoi ai te hunga

x 4 time function is here understood, it is to be presumed.

katoa mo tona wairua , kua riro atu ki te wakawakanga o te Atua. Tenei ano tetahi inoinga e tika nei kia kororetia ai e te hunga e tuturi ana i te nohoanga o te hunga kua mate rawa , e noho ana ranei i o ratou kainga patata :

E te tino Nui , tohungia ra matou.

E Kerito , tohungia ra matou.

E te tino Nui , tohungia ra matou.

E to matou Matua i te Rangi . . .

Tena wakapaingia koe , e Maria . . .

No te hohonutanga o aku hara . . .

INOI TATOU.

E inoi ana matou ki a koe , e te Nui , mo te wairua o tou kai rongo kua mate i tenei Ao ; na , kia ora mou , a ko nga hara i meatia nei e te wakangoikoretanga o tona tangatatanga , kia horoia ai ratou e tau atawai tino pai , tino aroha. Ma Kerito , to matou Nui. Amene.

E oma ana matou ki te atarangi . . .

Ki te ingoa o te Matua me te . . .

HE RITENGA MO TE TANUMANGA.

Na , 1° ka mate rawa te turoro , kia takaia paitia tona tinana ki tetahi kakahu , me waiho ia i reira takoto ai i tona moenga. E pai ana hoki kia wakatakotoria ki runga ki tona uma tetahi ripeka hei tohu o te matenga rawa o Hehu Kerito mo nga tangata o te ao.

2° Ki te mea he papa rakau ano ki te kainga , na , kia hanga tetahi kawena mo te tupapaku kia wakatakotoria ai ia ki roto. A ki runga ki te kawena kia hipokia te kakahu , me wakatakotoria te ripeka i te tikanga o te uma. E pai ana hoki kia rapua tetahi wai tapu hei wehewehi i te tupapaku.

3° Kia keria tikatia he poka i te wahi i meatia hei tanumanga i wakatapua nci , i taiepatia hoki mo nga tupapaku.

4° Kia noho tetahi kai inoi i te nohoanga o te tupapaku hei inoi ,

hei karakia i reira ki te Atua mo te wairua o te hunga kua mate. Hei reira e pai ana kia korerotia nga inoinga : E to matou matua , i te rangi . . . Tena wakapaingia koe, e Maria . . . E wakapono ana ahau ki te Atua te matua kaha rawa . . . me te Rohario , me nga meatanga o te ora tapu , o te Ripenetatanga. E pai ana hoki kia tirohia te pukapuka ako, a kia wakaaroa te Atua me nga mea o te ora tapu.

5. Kia kotahi ra e takoto ai te tupapaku , ma te Ariki e wakarite i nga karakia mo te tanumanga , ki te ritenga nuitanga o te Hahi. Me he mea e tawiti ana te Ariki , ko tetahi Katekita , a ki te kahore he Katekita , na , kia kotahi kai karakia o te kainga hei wakarite i te tanumanga ki nga karakia o te Hahi e matauria nei i reira. Tenei ano tetahi ritenga karakia e tika ana ki reira.

Kia haere mai te hunga o te wanaunga o te tangata mate me ana hoa hoki ki te wahi i takoto ai te kawena kia tuturi ratou ki reira hei inoi ki te Atua. Ko te kai karakia kia tu ki runga ; na , uwhiwhia e ia te tupapaku ki te wai tapu , kia pa nuitia te inoinga :

No te hohonutanga o aku hara i karanga ai ahau ki a koe , e te Nui ; * e te Nui kia rongo koe ki toku reo.

Kia wakarongo ou taringa * ki te ritenga o taku inoinga.

Ki te mea e titiro koe ki o matou hara e te Nui * e te Nui ko wai e tu ki tou aroaro ?

Na te mea kei a koe te atawai , koia e kore ahau e wehi ki te inoi ki a koe ; * a ka meinga e koe te ture o te tataritanga , no reira e wakawirinaki ana ahau ki a koe , e te Nui.

Kua ora toku wairua ki te kupu o te atua ; * kua tatari toku wairua ki te Nui

No te takiritanga o te ata tae noa ki te po , * kia tatari a Ihairaira ki te Nui.

Na te mea kei te Nui te atawai , * ka nui ki a ia te wakaoranga.

A mana a Ihairaira e wakaorangia ai * i ona hara katoa.

Ko tetahi wahi o taua inoinga e meinga ana e te kai karakia , a ko tetahi wahi atu e meinga e nga kai inoi katoa.

6° Ka mutu tana inoinga , kia wakatakotoria te kawena ki runga ki nga rakau , a kia mauria peneitia ia e etahi tangata ki te ware karakia , na , ko te kai karakia ki mua , muri mai ko te kawena , a ki muri rawa ko nga kai inoi. Tenei ano etahi karakia mo te haerenga ki te ware karakia ; kia waiatatia nga meatanga o te Tataritanga , o te Ripenetatanga me te Arohatanga. A me he mea e roa te haerenga , kia pa nuitia te Rohario.

7° Na , ka tapoko te kawena ki roto ki te ware karakia , kia waiatatia tenei waiata.

Inoi, e nga Hato o te Atua, * mo te wairua o tenei tupapaku ; — Haere mai ki a ia, * e nga Ahere o te Nui ; — Kawea e koutou tona wairua , * ki te aroaro o te tino Nui ; — tangohia ia e Kerito , * i karanga ki a ia ; — a arahina ia * ki te haringa o Aperahama. — Kia ho mai e koe , e te Nui , * te marietanga tonutanga ki a ia ; — a kia witi mai mona * te marama e kore e tineia.

Ko nga kai inoi e waiata ana , etahi ki tetahi taha , etahi ki tetahi taha . Kia wakatakotoria te kawena ki waenga nui , a kia tika nga waewae o te tupapaku ki te Ata.

8° Ka mutu te waiata kia tuturi nga kai inoi katoa , a kia timataia e te kai karakia nga inoinga e pa nuitia ai e nga kai inoi katoa :

E to matou Matua , i te Rangi . . . Tena wakapaingia koe , e Maria . . . Na , kia tuatorutia enei inoinga. A kia ko tahi hoki te inoinga , E to matou Matua , i te Rangi . . . Na , kia pa nuitia enei kupu e te kai karakia e tu ana ki runga ; kia korerotia pukutia e te hunga katoa enei kupu : kia wakataputia . . . kia uwhiuwhia e te kai karakia te kawena , ki te wai tapu , a ka mutu , ka pa nuitia enei kupu :

Kai karakia. Aua e tukua matou kia ngarotia i te wakawainga.

Nga kai inoi. Otira wakaorangia matou i te kino. Amene.

Kai karakia. I te tatau o te Iweri,

Nga kai inoi. Wakaorangia tona wairua.

Kai karakia. Kia okioki ia i te marietanga.

Nga kai inoi. Amene.

Kai karakia. E te Nui kia rongo mai koe ki taku inoinga ;

Nga kai inoi. A kia haere taku tangi ki a koe.

Kai karakia. INOI TATOU.

E te Nui , kia pai koe kia wetekia tou kai rongo (*hei konei tona ingoa iriiri*) i nga hereherenga o ana hara katoa , a no ka ara ake ia i te mate a te mutunga o te ao , na , kia ora tonu ia kei nga Hato , kei ou wakapaingia. Ma Hehu Kerito to matou Nui.

Nga kai inoi. Amene.

9° Ka mutu aua karakia , kia mauria te kawena kia tanumia , na , ko te kai karakia ki mua ; ki muri mai ko te kawena ; a ki muri rawa ko nga kai inoi. A i a ratou e haere ana , kia waiatatia tenei waiata :

Kia arahina koe (*te wairua o te tupapaku*) ki te Rangi * e nga Ahere. — Kia tangohia atawaitia koe e nga Maretire * i tou putanga atu ki reira ; — arahina putia koe e ratou * ki te kainga tapu o Hiruharama. Kia wakaturia koe * ki te huihuinga kororia o nga Ahere. — A kia whiwhi koe * ki to Raharuha marietanga tonutanga.

Me he mea e roa te haeretanga i te ware karakia ki te wahi hei tanumanga , na , kia pa nuitia tetahi wahi o te Rohario , tae noa ki reira.

10. A ka tae atu te kawena ki te wahi hei tanumanga , kia uwhiuwhia te poka e te kai karakia ki te wai tapu , me wakahekea te kawena ki roto takoto ai. A kia tu te hunga katoa , i te taha o te poka , na , kia waiatatia tenei waiata :

Ko ahau (*ko Hehu Kerito*) *te takenga o te aranga mai i te mate* , * o te ora tonu. — Ko ia e wakapono ki ahau , * ahakoa ka mate , ka ora ia. — Koia ko te hunga ora katoa e wakapono ana ki ahau , * e kore e oti atu i te mate.

Kai karakia. E te tino Nui , tohungia ra matou.

Nga kai inoi. E Kerito , tohungia ra matou.

Kai karakia. E te tino Nui , tohungia ra matou.

Kai karakia. E to matou Matua.

A kia korerotia pukutia e te hunga katoa enei kupu : Kia wa-
kataputia . . .

Na , ka uwhiuwhia te kawena e te kai karakia ki te wai tapu.

Kai karakia. Aua e tukua matou kia ngarotia i te wakawainga.

Nga kai inoi. Otira wakaorangia matou i te kino. Amene.

Kai karakia. I te tatau o te Iweri ,

Nga kai inoi. Wakaorangia tona wairua.

Kai karakia. E te Nui kia rongo mai koe ki taku inoinga ;

Nga kai inoi. A kia haere taku tangi ki a koe.

Kai karakia. INOI TATOU.

Kia pai koe , e te Nui , ki ta matou inoinga ; na , ho mai tou
atawai ki tau kai rongo kua mate , kei riro ki a ia nga mamae-
tanga hei utu mo ana hara , ina kua pai tona ngakau ki te wa-
karite ki tou hiahia ; a no ka huihui ia i raro nei ki te tokomaha
o nga keritiano e wakarongo ana ki te Hahi ma te wakaponota-
nga tikanga , na ,kia huihui hoki ia i runga ma tau atawai ki te
wakaminenga o nga Ahere.

Nga kai inoi. Amene.

Kai karakia. Ma te atawai o te Atua kia okioki tona wairua
me to te hunga mate katoa ki te marletanga.

Hei konei kia wakakiiia te poka i te oneone , a kia wakaturia
tetahi ripeka rakau ki runga ki te poka , na , ki runga ki te ma-
tenga o te tupapaku.

Muri iho kia hoki te hunga katoa ki te ware karakia , a kia pa
nuitia i te ara tenei inoinga : No te hohonutanga o *aku hara* . . .
A ka tae mai ki te ware karakia , ka pa nuitia : E to matou Ma-
tua , i te Rangi . . . Tena wakapaingia koe , e Maria . . . E oma
ana matou . . . Ki te ingoa o te Matua , me te Tamaiti , me te
Wairua Tapu. Amene. Heoi ka mutu.

KO NGA WAIATA.

WAIATA 1.

Ko te Atua he wairua nui kotahi. Ko nga tikanga tonutanga katoa ki a ia.

1 He rongo pai mo tatou ;
He marama nui hoki ;
Na , ko te Atua pono
Kotahi ano.

Areruia , areruia , areruia !

2 Ko te wairua ia
E nui , e pai rawa ,
Ko te wairua tika
E tino kaha. Areruia . . . !

3 Kahore he timatanga ,
Hore rawa he mutunga
Ki tana tino oranga
E roa rawa. Areruia . . . !

4 E matau ana ia
Ki nga mea pu katoa ,
Ara , ko tana matau
E nui tonu. Areruia . . . !

WAIATA 2.

Ko te Atua te Kai hanga o te Ao, me te Kai ho mai i nga mea pai katoa.

1 I hanga e te Atua
Te Rangi me te wenua ,
Tenei Ao katoa
I te kore mea. Areruia . . . !

nothing

2 Na tana wakapainga
 Te ora me te kainga .
 Te kai me te kakahu
 Ki a tatou. Areruia . . . !

3 He wairua tangata
 Ki to te Nui ahua,
 Ko te mea pai atu
 Ki a tatou. Areruia . . . !

4 Ko te mea pai rawa
 Tana Hahi , tana kupu ,
 Me to te Rangi haringa
 Ki a tatou. Areruia . . . !

WAIATA 5.

Kei nga wahi katoa te Atua. E kite ana ia i nga mea katoa ; e pai ana ia mo te hunga pai ; otira e nui tana riri tika ki te hunga kino.

1 E noho ra te Atua
 Kei nga wahi katoa ,
 Na , he wairua ia
 Nui rawa. Areruia . . . !

2 E titiro ana ia
 I nga mea pu katoa ,
 Mea ora , mea mate ,
 Mea ake. Areruia . . . !

3 E kite ra hoki ia
 I o tatou mahinga ,
 I o tatou korero ,
 I nga wakaaro. Areruia . . . !

4 Te ora o te Iweri
 Mo te hunga kino , teka ;
 Tena mo te hunga pai

Te tino ora. Arerua . . . !

5 Kia nui , e Ihowa ,

Te matau no matou !

Kia nui te aroha

Ki a koe pu ! Arerua . . . !

WAIATA 4.

Ko te Atua te tino take o te pono , o te tika. Ko Hehu Kerito
te Atua tupato ki te tikanga o tana Hahi.

1 Ka nui te pono

O te Atua pai ;

Na , tana wakaaro

He mea nunui , he mea nunui.

2 Kahore he teka

Ki tana mahi ako ,

Ka tika tonu ia ,

Kahore he kino , . . .

3 Ka nui te ako

O te Atua Hehu ,

He mea wakapono ,

No nga mano tau , . . .

4 Kihai i mahue

I a Hehu Kerito

Tana kupu marie

Ki nga ako noa , . . .

5 Ano i a ia

Ka kake ki te Rangi ,

Kua wakaritea

Tana Hahi pai , . . .

6 Ka wiriwiria ,

Mo tana kupu tapu

Etahi hunga tika

Ki te kauwau , . . .
 7 Ko nga Apotoro ,
 To ratou ingoa ;
 E mahara te Ao
 Ki taua hunga , . . .

WAIATA 5.

Ko nga kupu nui i korero ai a Hehu Kerito ki a Petera , te
 take kitea mo tana Hahi.

1 Na Hehu i mea
 Ki a Petera nui ,
 Ko koe te kamaka
 Hei take pai , hei take pai.
 2 Maku ra e hanga
 Ki runga ki a koe
 I taku Hahi kaha ,
 Noho ake ake , . . .
 3 Mau e wangai
 Ki te kupu marama
 Oku reme , oku hipi ,
 Te hunga katoa , . . .
 4 Na , ki a koe pu
 Aku ki o te Rangi ;
 Ko taku Hahi tapu
 Ki tau arahi , . . .

WAIATA 6.

Ko te tikanga o nga kupu nui i korerotia e Hehu Kerito ki
 ona Apotoro katoa. Na , he kaha tika pu , he ako tino pono ki a
 ratou ano , ki o ratou kai wakaoranga hoki mo nga ra katoa ,
 tae noa ki te mutunga o te Ao. Hore rawa he pirautanga ki to

ratou Hahi.

- 1 Tena te korero
Na Hehu i mea ai
Ki ona Apotoro
Me Petera hoki, me Petera hoki :
- 2 Haere katoa,
Akona tonutia
Te hunga tokomaha
O te Ao hara, . . .
- 3 Tena te tikanga :
Aku kupu katoa
Ki a koutou ra
Ki te ako kaha, . . .
- 4 Na, kia tukua
E koutou ano
Te tino pukapuka,
Ka tika te ako, . . .
- 5 Tika ki te Rangi
To koutou ako,
To koutou mahi,
Mo te Hahi pono, . . .
- 6 Ko te ako naku
To koutou ako;
Te kino mo koutou
Ko te kino moku, . . .
- 7 Na, no konei ra
Kei a koutou
Te tino matauranga
I te kupu tapu, . . .
- 8 Na, no konei ra
He ako pono tonu,
Hore rawa he teka
Ki a koutou, . . .

9 Ahau Atua

Kei a koutou ,
 I nga ra pu katoa ,
 Ake ake tonu , . . .

10 Na , no konei ra

Kahore he pirau
 Ki taku Hahi kaha ,
 Ko to koutou , . . .

WAIATA 7.

He Hahi kotahi i hanga e Hehu Kerito i mua i tana kakenga atu ki te Rangi. Mari iho kihai tetahi i hanga e ia. Tenei ano te Hahi pono , na , ko te Hahi na Hehu Kerito i tuku ki ona Apotoro , ki o ratou kai wakaoranga. Koia he Apotorotanga kotahi hoki. Na , e wakaritea ana ia ki te rakau ora , e tu nei i te Ao.

1 Kotahi Atua ,
 Kotahi Wakapono ,
 Kotahi Hahi tika
 Na Hehu Kerito , na Hehu Kerito.

2 Ka tuku te Hahi
 Ki ona Apotoro ,
 Ka kake ki te Rangi
 A Kerito ano , . . .

3 Na , ki raro nei
 Te Apotorotanga ;
 Tena kei te Rangi
 A Hehu aroha , . . .

4 Kahore no runga
 Te ture mo te ako
 Ki te hunga e hara
 No nga Apotoro , . . .

5 Kahore no runga

Tenei kupu nui :
 Ako ra koutou
 I nga tauwi , . . .
 6 To nga Apotoro
 Kai wakaoranga ,
 Ko te rakau ano
 Mo te Hahi ora , . . .

WAIATA 8.

Ki waho i te Hahi pono, kahore te ora tonu mo te tangata.
 Na, te Hahi pono kotahi pu, ko te Hahi no nga tau katoa, no
 te wenua katoa ; ko te Hahi Matua ia, ko te Hahi Katorika Ro-
 mana tona ingoa.

- 1 Ko ta Hehu hoki,
 Kahore te ora tonu
 Mo te hunga e turi
 Ki te Hahi tapu, ki te Hahi tapu.
- 2 Koia te ako
 O te Hahi na Hehu,
 O nga Ariki pono,
 He ako tika pu, . . .
- 3 Na, te Hahi Tapu,
 Katorika Romana,
 Ko te Hahi na Hehu,
 Nana pu i hanga, . . .
- 4 Ko ia te Hahi
 Mo te Ao katoa,
 Ko te Matua pai
 Mo te tokomaha, . . .
- 5 E Hehu Kerito,
 Arahina matou
 E tau Hahi pono

Ki te ora tonu, . . .

WAIATA 9 I TE RIPENETATANGA.

- 1 No te iwi ngoikore
He ngakau kumekume
Ki te hara pouri.
- 2 Tenei te reo tohe
E wakapouri ana
Ki te tangata kino.
- 3 Kia wehi te ngakau !
Ko te ahi mamae pu
Te utu mo te kino.
- 4 He kino kau te hara ,
Kahore he Rangi mona ,
Kahore ana hari.
- 5 Tirohia te ripeka
Ko te utu mo te hara ;
Kia kaha te tangi.
- 6 E te Nui , ka he rawa
Toku wairua hara ;
Tohungia ahau.
- 7 Ka nui ra te mamae
O toku ngakau ware
Mo te hara matakū.
- 8 E oioi ana ra
Toku ngakau hara
Me te rau rakau.
- 9 E te Nui pai tonu ,
Ka po ano te ra moku ;
Ho mai te marama.
- 10 Wetekia ra e koe
Tenei ora pakeke

Kia mutu te hara.

12 Miria te roimata

Kia toro te aroha

I toku ngakau he.

13 Ka tahi au ka ora

I te ripeneta kaha ,

Kati te ngoikore.

WAIATA 10 HE KORORIA KI A MARIA.

1 Mo Maria aianeī

O tatou waiata ;

Kia kaha ra tatou ,

Kia nui te aroha.

2 Tena hoki nga Ahere ,

E wakahonore ana

Ki to ratou Rangatira ,

Ki a Maria ano ra.

3 Me Kaperiere hoki ,

I unga e te Atua ,

Ka heke ki Nahareta ,

Ka puta ki a Maria.

4 Mea ana ki a ia :

Wakapaingia koe ,

E te wahine marire ,

Ka ki i te Keratia

5 kei a koe te Atua ;

I wiriwiria koe

Hei matua pu ano

O Hehu Atua kaha.

6 Mo reira , e Maria ,

Kei runga rawa koe ;

Ko koe te Rangatira

O nga tangata katoa.

7 Ka nui ra tou kaha ;

Ka nui tou aroha

Mo matou e noho nei

Ki a koe e tangi nei.

8 Kia mahara pu koe

Ki te kupu i meinga

E Hehu Kerito ano

I runga i te ripeka :

9 E te wahine mamae ,

Tenei ra tou Tama.

Kia rongo , e Hoane :

Tenei tou Matua.

10 E te Matua o Hehu ,

E taku Matua hoki ,

Kia wakapai koe

Ki taku aroha mou.

11 Tahuri mai ra koe ,

E kite i aku mate ,

Kia puta tou kupu

Ki a Hehu tou Tama.

12 E tohe ana te kino ,

Me te ngakau tawito ;

Ko koe ra , e Maria ,

Ko koe ra toku kaha.

13 Tenei taku inoi

Ki a koe , e Maria !

I taku matenga rawa ,

Kia tu koe ki au.

14 Aroha ki te Atua ,

Aroha ki a Maria ,

I te Rangi , i te wenua ,

Ake tonu , akè tonu.

KO NGA HAMI A RAWIRI.

HAMI 110.

Maku tou kororia e wakapuakina i toku ngakau katoa , e te Nui ; * i te potonga o nga *hunga* tika , i te huihuinga hoki o te *hunga* tokomaha.

E nui ana nga mahi o te Nui ; * e pai tonu ano ratou mo ana hiahia katoa.

E *kitea* tana wakamiharotanga me tana nuinga ki tana mahi ; * a mau tonu tana tikanga i nga rau katoa o nga tau.

Ko te Nui te kai atawai , te kai wakapai i wakamahara ki ana *mea* wakamiharo ; * nana hoki i ho mai he oranga mo ratou e wehi ana ki a ia.

E mahara tonu ia ki tona kupu wakapai ; * mana hoki e wakakite ki tona iwi i te kaha o ana mahi.

E ho atu ana ki a ratou i te kainga o nga tau iwi ; * ko nga mahi o ana ringaringa , he pono , he tika.

Tika katoa ana ture , u tonu i nga tau katoa , * a meinga i te pono , i te tika.

He wakaoranga i tonoa e ia ki tona iwi , * kua meinga e ia kia mau tonu ake ake tona kupu wakapai.

E tapu , he mea wehi tona ingoa , * te timatanga o te maharanga ko te matakū ki tona ingoa.

He matauranga pai to ratou e wakarite ana ki ana tikanga : * e mau ana tona kororia i nga tau katoa.

HAMI 111.

Ka hari te tangata e wehi ana ki te Nui , * e nui ai tona mana-ko ki ana ture.

E kaha ai i te wenua tana uri ; * ko te wakatupuranga o te

hunga tika te wakapaingia.

Ko te kororia me nga taonga i tona ware, * a ko tana tikanga e noho ana i nga tau katoa.

Kua puta i nga *wahi* pouri he maramatanga ki nga hunga tika; * he kai wakapai, he kai atawai, a e tika te Nui.

Ka hari te tangata e mahi atawai ana a e oha ana, mana e wakaritea ana kupu ki ta te maharatanga, * na, e kore ia e matakū ake ake ake.

I te maharatanga tōnutanga e noho ana te *tangata* tika, * e kore e matakū ki te rongo kino.

E tu ana tona ngakau kia wakawirinaki ki te Nui, kua wakahangia tona ngakau : * e kore e matakū; mana hoki e kite i ona hoa riri he hunga e kore e kaha.

Kua tuwha, kua ho atu ki nga hunga rawa kore; e mau ana tona tikanga i nga tau katoa, * e wakanuia ai tona kaha i te kororia.

Ano ka kite te tangata hara i a ia, ka riri ai, ka tete ai ana niho a ka tuoi iho i te *hae*, * tera e mate te hiahia o nga tangata hara.

HAMI 112.

Wakapai koutou ki te Nui, e nga tamariki : * wakapai koutou ki te ingoa o te Nui.

Kia wakapaingia te ingoa o te Nui, * no tenei ra a tae noa ki nga tau katoa.

No te aonga ake o te ra witi noa ki te torengitanga, * e wakapaingia ana te ingoa o te Nui.

Kei runga rawa i nga iwi katoa te Nui, * i runga i nga Rangi tona kororia.

Ko wai e rite ki te Nui to tatou Atua, e noho ana i runga rawa, * a e titiro ana ki te hunga humirita i te Rangi i te wenua.

Wakaarahia ana i te wenua te hunga ware, * a no te paru te

hunga rawa kore mana ka tu ki runga.

Kia wakanohoia i roto i nga rangatira , * i roto i nga rangatira o tona iwi.

Nana ka noho te pakoko i te ware , * hei matua hari mo ana tamariki.

HAMI 116.

Wakakororiatia te Nui e koutou , e nga tauwiwi , * wakakororiatia ia e koutou , e nga hunga katoa.

Mo te mea ka wakakahaia tona atawai ki a tatou : * a te pono o te Nui e puritia tonutia ana ake ake ake.

Kororia ki te Matua , me te Tamaiti , * me te Wairua Tapu:

I peratia ano i te timatanga kia penei aianeia a kia pera hoki ake ake * a i nga rau katoa o nga tau. Amene.

TAPERA.

KO TE KUPU O TE ATUA.	Warangi 1
Ko te Teratihiona.	4
Ko te Pukapuka Tapu.	8
Ko te maharatanga.	28
Ko te Katekihama.	34
Ko te Katekihama Poto.	54
Ko te tohu o te Ripeka.	60
He inoinga hei mua i te kai.	62
He inoinga hei muri i te kai.	62
Ko tetahi tikanga kia pai nga Keritiano i nga ra katoa.	62
He tikanga mo nga ra tapu.	64
He inoinga mo te timatanga o te ngakinga ki te wenua.	67
He inoinga kia wakapai te Atua ki nga mea tupu o te wenua , a kia wakaorangia ratou i nga mea kino.	68
He inoinga mo te tangata hi ika , tango manu ranei.	69
He inoinga mo nga tira.	70
He inoinga ki a Maria.	70
Ko etahi inoinga mo nga turoro e mate iti.	71
He ritenga karakia mo nga turoro e mate nui.	71
He ritenga mo te tanumanga.	78
Ko nga Waiata.	83
Ko nga Hami a Rawiri.	93
Hami 129 No te hohonutanga o aku hara	79
Hami 110 Maku tou kororia	93
Hami 114 Ka hari te tangata	93
Hami 112 Wakapai koutou ki te Nui	94
Hami 116 Wakakororiatia te Nui	95
Kororia.	95

